

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

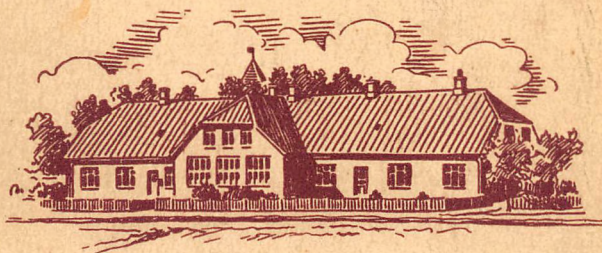
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Veibestrup Skole **gennem 200 Aar.**

Ved S. P. Sørensen.

Vebbestrup Skole gennem 200 Aar.

Ved
S. P. SØRENSEN

1942
TRYKT I ARDEN BOGTRYKKERI

Hvert skimlet Skrift, hver skjoldet Alterbog
har gemt et Gran af Slægtens Ve og Vaade.
(Aakjær).

DE FØRSTE Oplysninger om Vebbestrup Skoles Oprindelse fik jeg for Aar tilbage af nu afdøde J. Nørgaard, Aars, der har syslet med Rold Sogns Historie, hvorefter en stor Del som Manuskript opbevares i Rold Præsteembedes Arkiv.

Jeg fik Lyst til at samle Materiale til den Skoles Historie, ved hvilken jeg nu i over 20 Aar har virket som Lærer, og Sogneraadet gav mig beredvilligt Adgang til dets Arkiv.

Sogneraadets Velvilje og Imødekommenhed har ligeledes muliggjort, at det foreliggende Materiale nu kan udgives i Form af et Jubilæumsskrift ved Skolens 200-aarige Bestaan.

For den Interesse, Sogneraadet herigennem har vist nærværende Arbejde, bringer jeg herved min bedste Tak. Ligeledes takker jeg enhver, der beredvilligt har stillet Oplysninger og Billedmateriale til Raadighed.

Det er vist fra Grundtvig, følgende bevingede Ord stammer: »Kundskaben om det forbigangne er det bedste Middel til at forstaa det nutidige og lægge fornuftige Planer om det tilkommende«. Den forbigangne Tid gemmer ikke alene Værdier for den specielt historisk interesserede, men har Bud til enhver, der vil forstaa sin egen Tid og yde en Indsats i den.

At der er voksende Forstaaelse heraf, viser ikke mindst den Interesse, der nu i stedse videre Kredse vises Hjem-

stavnen og dens Minder. Jeg vil for øvrigt tro, at en Fordybelse netop i det mindre, kære og kendte Omraades Historie ikke alene vil give Hjemstavnsfølelsen Indhold og Dybde, gøre mere rodfæstet i det hjemlige; men at den bedre end noget andet vil være egnet til at skabe et sandt og sundt Grundlag for Hjemstavnsfølelsen i videre Forstand, Kærligheden til vort fælles Hjemland, Danmark.

Vebbestrup Skole gaar ind i sit 3. Hundredaar i en for vort Fædreland mørk og tung Tid. Skulde jeg ved Jubilæet have Lov til at fremkomme med et Ønske for Skolen og dens Gerning, vilde jeg gerne udtrykke det saaledes:

Maatte Skolen altid bedst muligt røgte sin Opgave med at ruste de unge med solide Kundskaber, der kan være dem til Gavn og Glæde paa Vejen gennem Livet, og maatte den tillige have Lykke til sammen med ansvarsbevidste og vaagne Hjem at staa som et Bolværk mod det nedbrydende i Tiden, ikke mindst ved at gøre Ungdommen, der nu og i de kommende Tider vokser op paa dette Sted, forpligtet overfor de Værdier, vi ejer i Hjem, Hjemstavn og Hjemland, saa der ogsaa ud fra denne Egn maa udgaa Slægter, der maalbevidst vil yde deres Indsats for Fremtidens Danmark.

Vebbestrup Skole i September 1942.

S. P. SØRENSEN

Vebestrup Sogns Skole-Fundats og Indrættelse Anno 1742.

Ind-Deeling

over Vebestrup Sogns forventende Skoleholders
ærlige Belønning.

ANLEDNING af Kongl. Mayst's allernaadigste Forordninger om Skolerne paa Landet i Danmarch er — efter den respective Samling i Astrup Kierche 1740 d. 10. Augusti med derpaa fulte Hans Excellence Høyvelbaarne Hr. Stiftsbefalingsmand Baron *Christian Güldenchrone* og Hans Høyærværdighed Hr. Bischof *Völdickes* Approbation af 24. Marti 1742 — blæfven fastsat, at der skulde bygges en Skole ved Vebestrup Kierche, der findes mit udi Sognet.

Største Lodsejer Højædle og Velbaarne Frue Majorinde *Birgitthe Sophie Sehested* til Willestrup har samme Sted af ny ladet opsætte 9 Binding Huus af got forsvarlig Deg (Eg?) og Fyhr med Skorsten, Jernkachelofn, Vindver, Loft og Døre, der nu findes udi fuldkommen Stand, saa en Skolemester strax kan andtages og derudi flytte at holde Skole.

Lønnen bliver da af dette fattige og forarmelige Sogns Beboere efter billigste og rætteste Skiønsomhed lagt og lignet som følger:

Sognet bestaar af 9 smaae Byer og Steder og beboes af 42 Stk. Hartkornsbesidere, som ey har over 30 smaae Børn at søge Skolen. Sognets Hartkorn er 111 Tdr. 3 Skp. 2 Albom af slet og ringe Vilchor, der icke formaar at settes til Skolehold høyere, end som det ved ermelte Kierchesam-

I Gengivelsen af Skolefundatsen er Dokumentets Stavemaade bibeholdt. Visse Steder er Sætningsbygningen for Klarhedens Skyld lempet efter vor Tids Sprogbrug, men alt væsentligt i Dokumentet er medtaget og gengivet med dets egne Ord. Originalen findes i Viborg Bispearkiv.

ling er andført af hver Tønde Hartkorn: 1 Fierdingkar Rug Strygmaal, (som enten af heele Sognet sammen maales eller og af endhver Bye og Sted). Dette gjør da i alt ungefær 3 Tdr. 4 Skp. Rug. Samme Korn kand efter Formeening ansættes i Priis, hver Tønde Rug à 10 Mark danske gjør i Penge 5 Rd. 5 Mk.

Efter det i melte Kiercheforretning andførte formenes hver af de faae Børn, som søger Skolen, at burde yde i ugentlig Afgift 1 à 2 Skilling.

Samme vil nok af de armelige Gaardes Beboere blive gandske uvist; paa det da den ene, som ey har Børn, og som undertiden bædre kand give, end den, der har Børn, at de lige kunde bære Byrden med hinanden, siunnes det at være bædere at paadele samtlige Sognets Beboere taalelig Korn efter deris Auls Ringhed: af hver Tønde Hartkorn et half Fjerdingkar Biug Strygmaal, som lige leveris af Sognet.

Samme Korn kand beløbe sig til 1 Td. 6 Skp. Biug, beregnet à Tønde 8 Mark gjør 2 Rd. 2 Mk.

Af Huuse: 3 à 4 Stk. - - - Naar et Huus giver 6 à 8 Skilling, Inderster og Dreng 6 Sk. og en Pige 4 Sk., kand det ey ventes, at Inderster, Tieneste-Dreng og Piger, som ichun nyder Opholdet foruden Løn, i det høyeste aarlig kand yde mere end 1 Rd. 2 Mk.

Taule- og Bæchen-Penge kand i samme Sogn ey ventes at give mere end 8 Sk. til 1 Mk. aarlig.

Endvidere tilføres, som andført i melte Kierchesamling, Lysepengene af Rold og Vebestrup Kiercher, er rede Penge 6 Rd. 4 Mk.

Efter Sognepræsten Hr. Peder Karmarchs Indgaaende giver han aarlig til Skoleløn 2 Rd.

Korn og Penge gør da ialt 18 Rd. 2 Mk.

Hvad Tillæg Skoleholderen af Degnekaldet for Kierche-tieneste skal nyde — i Følge Kongl. Mayst's allernaadigste Placat af 29. April 1740 den 4de Postes indeholdende — henstilles til Høylærde Proustens Gotfindende med velærværdige Sognepræstens Raad og Deris Høyærværdighed Hr. Bischopens Approbation, ifald Skoleholderen noget deraf bør have.

Nu vides icke noget videre, som til Skolelønnens Forbedring kand paaleges melte fattige Vebestrup Sogns Beboere.

Med høygunstigst Tilladelse bedes om, at der maae tages i Observation, at Hovet-Sognet Rold Bye ichun belønner en Degn, som efter allernaadigste Forordning skulde nøyes med 6 Rd. for Skolehold, og Fuldmægtigen for Rold Gods Mons. Bueman indgich og forsichrede ved melte Kircheforretning, at naar Degnen i Rold ugentlig af hvert Barn, som søgte Skolen, bekom 1 à 2 Sk., kunde han i det ringeste aarlig nyde 8 Rd.

Til Rold Degne-Skoleholds Belønning gives altsaa icke, enten af Gaard- eller Huusmend, andet vist, enten Korn eller Penge.

Desuden befindes alle Tienestefolch ibm (sammesteds) intet til Rold Skole at give. — Da jeg dog haaber og høygunstigst vil formode, at det ene bedste velhavende Sogns Tienestefolch ræcher det andet uformuende sin Hjielp og icke andsees mere fri end de andre, især af de Ting, som ey præjudicerer (paafører Tab) enten Bonde-Gaard eller Huus eller Degne-Skoleholders aarlige Løn, forventes, at Rold Sogns Tienestefolch, hvad heller de ere Gaard- eller Huusmends Sønner eller Døttre, naar de ere deris 16 Aar, maae aarlig blive henlagt til melte fattige Sogns Skoleholds Forbedring, at enhver Karl giver hvert Half-Aar 3 Sk. og en Dreng eller Pige 2 Sk., — enten de tiener eller icke — efter allernaadigste Forordningen af 23. Januaris 1739 den 32. Post. Da melte Beløb forventelig ungefehr vil opløbe til 4 Rd., kunde al Skole-Lønnen opløbe til smaa 22 Rd. 2 Sk.

Desforuden er ved Villie og Tilladelse af Hosbonden, der eier Grunden, hvor Skolehuset strax Norden for Vebestrup Kierche findes opbyggt, tillagt Skolehuset noget Hedejord Norden for Kierchen og norrest fra Skolen til en Toft, som Skoleholderen kand føre sig til Brug og Nytte, som han best siunnes. Melte Toft kand blive omtrent 50 à 60 Favne bred og lang, bliver af samtlige Sognemend indelugt og til Dyrkning i Brug ført alt efter Hans Excellence Høyvelbaarne Hr. Stiftamtmand Baron Iver Holches Fuldmægtig Siegn. Tødslefs gifne Resulation og Ordre af Dato 16. November 1741 og skal herefter blive bestandig og urygelig

henlagt og tilhørende samme Vebestrup Skolehus til Skole-
mæsterens des bædre Ophold og Løns Forbædring.

Hvad videre Kongl. Mayst's allernaadigste Forordninger anbefaler med Frihed og Tillæg til Skoleholderen, da nyde han fri Græs og Foder til en Koe og 6 Faar, der om Sommeren gaar i Drift med Vebestrup nærmeste Beboeres Kreaturer, og om Vinteren tilleges af hver Tønde Hartkorn i Sognet et half Lispund got forsvarlig Rug- Biug- eller Haur-Halm, di tvende Parter Rug- og den 3die Part Biug- eller Haur-Halm, ligesom endhver Sted og Bye best aufler, saa og tvende Skaalpund Høe, siden de ichun deraf aufler intet og dehls lidet.

Endelig yder og leverer Heel- eller Half-Gaardes Beboere betids om Sommeren til Skolen hver et got forsvarlig Læs Skoe- eller Heedetørv, ligesom de selv bruger og brender. Skoetørvene beregnet til 10 Snese Læsset, og Heede- eller Skioldtørvene 6 Snese Læsset. Alt upaaklagelig fri at leveris ved Skolen, Tørvene før Mecheli (Mikkelsdag, 29. September) og Foeringen saa betids, at Skoleholderens melte Kreaturer derover ingen Mangel lider.

Skulde Skoleholderen faa sin melte Toft saaledes i Stand, at han om Vinteren endnu kand medføde og opholde een Koe og 4 Faar, tillades ham samme at holde lige fri i Græs om Sommeren.

Største Lodseyer besørger ved Sognefogden eller anden skichelig Mand i Sognet alle Indtægterne af Hartkornet indkrævet inden hvert Aars Martini (Mortensdag, 11. November) — af Huusmend, Inderster, Karle, Dreng og Piger, den ene halfve Part inden Marti og den anden inden August Maanets Udgang. Bæchen- Taule- Bøsse- og Straffepenge eller andre Mulkter oppebærger Sognepræsten og gjør derfor største Lodseyer Rede een Gang om Aaret ved Martini Tider.

Skoleholderen nyder sin tillagte Løn af største Lodseyer eller efter nermere Foranstaltning efter Forordningens 25. Art. til hvert Aars Paaske og Mecheli Tider.

Siden vides ey anden lættene, bædre eller nermere Udveje at findes til meer ermeldte fattige Vebestrup Sogus Skoleholds Løn at fastsætte end som andført findes.

Saa vil jeg allerydmÿgst haabe, at Indholdet med melte Tillæg af Rold Sogns Tienestefolch til Hielp til Skoleholderens Løn samt Taule- og Bæchen-Pengene til fattige Børns Skolebøger og anden behøvende Inventarium bliver af Deres Exelence Høyvelbaarne Hr. Stiftsbefalingsmand Hr. Baron Güldencrone og Deres velædle Høyærværdighed Bischof Vældiche herpaa høygünstig approberit og stadfæstet.

Villestrup, d. 16. October 1742.

Paa mit velbaarne Herskabs Vegne som Fuldmægtig.

Hans Aalum.

Eftersom det ved Samlingen i Astrup Kierche d. 10. Augusti 1740 af Hans Exelence Hr. Stiftamtmand Holches Fuldmægtig og Prousten Hr. Bytzou i Overværelse af Mons. Bueman som Fuldmægtig paa Høyædle og Velbaarne Hr. Cammerherre Levetzous Vegne blev samtychtt, vedtaget og fastsat, at Rold og Vebbestrup Kierchers Lysepenge foruden andre specificerede Indtegteer skulde sammenleges til Skoleholderen i Vebestrup og samme Forretning — i Andledning af Hans Kongl. Mayst's allernaadigste Placat og nærmere Andordning — d. 24. Marti sidstleden er vorden approberit, saa efterdi der sees ingen anden Udveje til ermelte Skoleholders Løn, end at benævnte Lysepenge kommer ham tilgode, og at de Penge, som Tienestefolch i Rold Sogn iche mere end andre kand eller bør være fri for at svare til Skolehold, ligeledes til samme ringe Skoleløns Forbædring vorder employerede (bliver anvendt) og iche kand præjudicere enten Bønderne eller Degne-Skolen udi Rold, da jo Degnens Løn efter Mons. Buemans Forslag ved Skolesamlingen desuden lætelig og uden Almuens Besværing kand udkomme, altsaa bliver denne af største Lødseyer forfattede Inddeling efter deslige forefindende Omstændigheder i allerunderdanigste Følge af Hans Kongl. Mayst's allernaadigste Befaling herved af os eftersom førskrefvet staaer i alle Maader approberit.

Viborg, d. 28. November 1742.

C. Güldencrone.

Andreas Vældiche.

Vebbestrup Skoles Oprettelse.

EN FØRSTE almindelige Skoleordning i Danmark udkom 23. Januar 1739 paa Foranledning af Kong Christian VI. (1730—46). Der fandtes ganske vist — ogsaa paa Landet — ikke saa faa Skoler før den Tid, men de var alle fremstaaet af private Bestræbelser. I Februar 1735 fik Stiftsøvrighederne af Kongen Paalæg om at indberette, dels hvor mange Skoler, der fandtes paa Landet, dels hvor nye burde oprettes, samt fremkomme med Forslag om, hvorfra Udgifterne til Skolehus og Lærerløn skulde komme.

Ifølge Indberetningen fandtes der paa Landet 618 Skoler, — foruden de af Frederik IV. indrettede 240 Skoler paa Ryttergodset var der paa Sjælland 73, paa Fyn 70, i Lolland-Falsters Stift 45 og i Nørrejylland fire Stifter 189 Skoler. Desuden blev der i mange Sogne givet lidt Undervisning af Degne og Omgangslærere.

Indberetningen giver følgende Billede af Skoleforholdene i Viborg Stift, hvorunder Vebbestrup Sogn indtil for faa Aar siden hørte: Der var 23 Skoler og desuden Omgangslærere, Degne- og Hjemmeundervisning i en Del Sogne, men næsten ingen Degneboliger. — Kun 34 nye Skoler foresloges, og man formenten iøvrigt, at Degnene kunde besørge Undervisningen.

Disse Oplysninger fra 1735 stemmer godt sammen med en Udtalelse af Viborg Stiftsøvrighed fra 1739, hvori det hedder: Der findes hist og her i Stiftet en Del smaa Skolehuse, byggede af Proprietarier eller Bønderne selv til Bolig for Lærerne i Byerne eller omgaaende Lærere i Sognene, som ere komne Degnene meget til Hjælp i Omgangslæsningen.

I Indberetningen hedder det om Vebbestrup Sogn: Degnen i Rold holder Skole i samme By for Sognets Ungdom, hvorhen og Børnene af Vebbestrup sig til Skole begive.

Det maa altsaa af og til være hændt, at Børn fra Vebbestrup Sogn har været til Stede ved Degnelæsningen i Rold, men ret ofte har det nu nok ikke været. Samstemmende Beretninger fra den Tid lyder paa, at man i de Egne af Jylland, hvor Gaarde og Huse havde en ensom Beliggenhed, nøjedes med den Undervisning, Hjemmet selv kunde yde. Livet i Hjemmene samlede sig dengang om faa Interesser og medførte ganske naturligt den Belæring, de forskellige inden- og udendørs Sysler og den nedarvede Tradition indbød til, men den boglige Lærdom var de allerfleste Steder meget ringe.

Biskop Søren Lintrups Visitatsoptegnelser, der giver fyldige Oplysninger om Tilstanden i Sognene i Viborg Stift, tegner i det hele et noget mørkt Billede af Skoleforholdene og Almuens Religionskundskab: kun faa Sogne var »velfunderede«, en Del flere var »ret gode«, men over Halvdelen var »maadelige« eller »slette«, nogle endog »uforskammet slette og grove«. Biskoppen skriver om sin Visitats i Rold: »Anno 1724 d. 24 Junii, som var St. Hansdag, visiterede jeg i Rold Kirke, hvor Ungdommen ikkun maadelig var grundet i deres Christendoms og Catechismi Lærdom«. — Ungdommen fra Vebbestrup Sogn har sandsynligvis faaet Tilsigelse om at være til Stede i Hovedsognets Kirke, da Biskoppen paa denne Rejse ikke visiterede i Vebbestrup Kirke.

Kristian VI. indsaa, at den udbredte Uvidenhed hos Almuen var en væsentlig Hindring for, at en Paavirkning, der tilsigtede en inderligere Tilegnelse og dybere Forstaaelse af Kristendommens Sandheder, kunde bære Frugt, og da Folkets Opdragelse til Gudsfrygt og gode Sæder netop laa denne Konge stærkt paa Sinde, var det naturligt, at Tanken om et ordnet Skolevæsen kunde vinde hans fulde Bevaagenhed.

Det kan i denne Forbindelse ogsaa nævnes, at Indførelsen af den tvungne Konfirmation med forudgaaende Forberedelse (ifølge Forordning af 13. Januar 1736) ikke alene gjorde det ønskeligt, at Ungdommen var bedre rustet med Skolekundskaber, men næsten naturnødvendigt maatte forudsætte, at alle i det mindste havde nogen Læsefærdighed. Samme Aar, Konfirmationen indførtes som tvungen kirkelig

Handling, nedsattes da ogsaa den Kommission, hvis Opgave det var at udarbejde Danmarks første Skolelov. Resultatet af Kommissionens Arbejde var førnævnte Forordning af 23. Januar 1739. Denne Lovs Gennemførelse stødte imidlertid straks paa uovervindelige Hindringer, saa man paa væsentlige Punkter maatte forandre dens Bestemmelser, en Forandring, der betød en afgjort Forringelse, idet man under Hensyn til Bondestandens Armod saa sig nødsaget til at overlade Ordningen af Skolevæsenet de forskellige Steder til det lokale Forgodsbeholdende.

Det var derfor ikke at vente, at den nye Lov (Placat af 29. April 1740) skulde faa stor Betydning, og stort kom der heller ikke ud af det hele famlende Forsøg. Hos Joakim Larsen hedder det om Tilstanden efter Lovens Gennemførelse: Det almindelige Indtryk er med faa Undtagelser dette: elendige Lønninger, tarvelige Lærere, daarlige Skolebygninger med fattigt Udstyr, kort og ustadig Skolegang og gennemgaaende Mangel paa Interesse og Tilsyn. — Regeringen havde dog for første Gang taget Skolevæsenet i sin Haand som en offentlig Sag: almindelig Undervisningspligt var paabudt, og der var opstillet et Maal, man skulde stræbe at naa.

Efter Lovens Gennemførelse omkring Midten af Aarhundredet var Landsbyskolernes Antal steget til omkring 1700, hvoraf ca. 600 var Degneskoler (som Rold), ca. 900 andre faste Skoler (som Vebbestrup), Resten Omgangs- og Vinterskoler (særlig i Vestjylland).

Ved den ny Skoleordnings Gennemførelse blev Sagen overalt grebet an paa samme Maade. Først mødtes for hvert Herred Amtmanden eller Herredsfogden i en Købstad eller Landsbykirke med Herredsprovsten, Sognepræsterne og de største Lodsejere eller deres Fuldmægtige for at tage Bestemmelse om Skolernes Antal og Art, Skoledistrikternes Omfang, Skolehusenes Beliggenhed, Udgifternes Størrelse og hvorledes de skulde tilvejebringes. Herom affattedes en Skoleplan, der indsendtes til Stadfæstelse af Stiftsøvrigheden.

Ved den i Indledningen i Vebbestrup Skoles Fundats nævnte Forsamling i Astrup Kirke 10. August 1740 af Re-

præsentanter for Sognene i Hindsted Herred blev en Skoleplan for Herredet udarbejdet. Derefter paahvilede det største Lodsejer — for Vebbestrup Sogns Vedkommende Ejeren af Villestrup — at sørge for Udførelsen det enkelte Sted.

Et Par Breve i Viborg Bispearkiv fortæller om den nærmere Udførelse af Planerne vedrørende den paatænkte Skole i Vebbestrup. 13. Februar 1741 gør Fuldmægtigen paa Villestrup, Hans Aalum, i et Brev til Provst Bytzow Rede for, hvilken Løn man havde tiltænkt Skoleholderen, nemlig 2 Td. 5 Skp. Rug og 2 Td. 5 Skp. Byg lignet paa Sognets Hartkorn. Et mindre Pengebeløb kunde ligeledes paalignes Sognets Beboere.

Da Kongen havde givet Tilladelse til at anvende de Penge, der hidtil havde været brugt til Alterlys i Kirkerne, til Løn for Skoleholderne, foreslog man — i Betragtning af Vebbestrup Sogns Fattigdom — at tillægge Skoleholderen i Vebbestrup Lysepengene af saavel Rold som Vebbestrup Kirker. Lysepengene var fastsat til 5 Slotdaler, d. v. s. 3 Rd. 2 Mk., af hver Kirke.

Endelig tænkte man sig, at der af hver af de skole-søgende Børn ugentlig kunde svares 1 Sk. i Løn til Skoleholderen. Da Børnene muligvis kun søgte Skolen om Vinteren, ca. 20 Uger ialt, vilde de til Distriktet hørende 33 Børn altsaa i Ugepenge kunne erlægge 6 Rd. 5 Mk. 4 Sk., hvorved den samlede Pengeløn kom op paa 18 Rd. 1 Mk.

Som det fremgaar af Skolefundatsen blev disse Planer kun delvis gennemført. Til Sammenligning kan tjene, at Loven af 23. Januar 1739 fastsatte Lønnen til 12 Rd. i Penge, 5 Td. Rug og 7 Td. Byg, fri Græsning til 2 Køer og 6 Faar samt 25 à 30 Bønderlæs Tørv eller Brænde. Den nye Lov af 29. April 1740 overlod imidlertid som nævnt Lodsejerne at fastsætte Lønnen, »da Kongen formodede, at de behandlede Skoleholderne saaledes, at disse ikke skulde gøre deres Arbejde sukkende«.

Fuldmægtigen giver i sit Brev en nøjagtig Fortegnelse over, hvordan Korn og Penge tænktes paalignet Sognets Beboere:

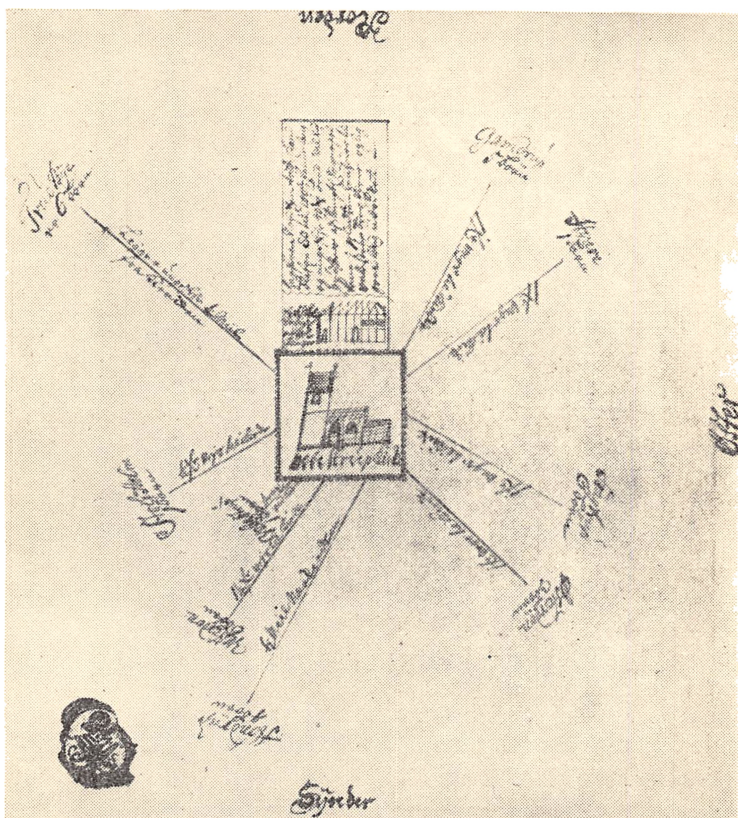
	Rug: Skp.	Byg: Skp.	Penge: Sk.
<i>Gamdrup:</i>			
Jens Jenssen og Hustrue	1/2	1/2	8
Mads Nielsen og Hustrue	1/2	1/2	8
Niels Christensen og Hustrue	1/2	1/2	8
Jens Carlsen og Hustrue	1/2	1/2	8
<i>Huarre:</i>			
Knud og Hustrue	1/2	1/2	8
En Søn			4
Ole og Hustrue	1/2	1/2	8
Niels Carlsen og Hustrue, er ichun 1/4 Gaard	1/2	1/2	8
Just og Hustrue, ligesaa 1/4 Gaard	1/2	1/2	8
Hans Poulsen og Hustrue	1/2	1/2	8
Moust Andersen og Hustrue	1/2	1/2	8
En Stifdatter Maren Christensdatter			4
<i>Fragdrup:</i>			
Lars Jensen og Hustrue	1/2	1/2	8
Michel Nielsen og Hustrue	1/2	1/2	8
Anders Nielsen og Hustrue	1/2	1/2	8
Nok af en Datter			4
Enken			4
<i>Østerdoens:</i>			
Anders Moustsen og Hustrue	1/2	1/2	8
Anders og Hustrue	1/2	1/2	8
En Moder			4
Michel Jensen og Hustrue	1/2	1/2	8
Søren Michelsen og Hustrue	1/2	1/2	8
En Datter			4
En Hjulmand med Hustrue			8
En Huusmand med Hustrue			4
En Pige, har været til Alters			4
<i>Høndrup:</i>			
Zander og Koene	1/2	1/2	8
Jens Andersen og Koene	1/2	1/2	8
2de Børn, til Alters			8
Anders Sørrenssen og Koene	1/2	1/2	8
Søren Sørensen og Koene	1/2	1/2	8
Laust Skræder og Koene			8
Guld-Smeden og Koene			8
Remsnideren og Koene			8

	Rug: Skp.	Byg: Skp.	Penge: Sk.
<i>Vesterdoens:</i>			
Niels Nielsen og Koene	1/2	1/2	8
Iver Nielsen og Koene	1/2	1/2	8
2de Børn, til Alters			8
Christen Jenssen og Hustrue	1/2	1/2	8
Michel Christensen og Hustrue	1/2	1/2	8
En Datter			4
Søren Olessen	1/2	1/2	8
<i>Vebbestrup:</i>			
Søren Andersen og Hustrue	1/2	1/2	8
Anders Christensen og Hustrue	1/2	1/2	8
En Inderste			4
Lars Sørensen og Hustrue	1/2	1/2	8
En Pige			4
<i>Stochholm:</i>			
Peder Holesen og Hustrue	1/2	1/2	8
2de Folk			8
Niels Jensen og Hustrue	1/2	1/2	8
P. Christensen og Hustrue	1/2	1/2	8
En Pige			4
<i>True:</i>			
Morten Andersen og Hustrue	1/2	1/2	8
Søren Jensen og Hustrue	1/2	1/2	8
Hans Sørensen og Hustrue	1/2	1/2	8
Anders Smed og Hustrue	1/2	1/2	8
Niels Christensen og Hustrue	1/2	1/2	8
En Søn			4
Christen Voldsen og Hustrue	1/2	1/2	8
En Søn			4
Christen Nielsen og Hustru	1/2	1/2	8
Ove Nielsen og Hustru	1/2	1/2	8
Peder Smed, Huus-Mand			4

Da mange af Sognets Beboere var forarmede, blev en Del af de anførte Poster dog anset for at være noget »usikre«.

Brevet slutter med at give Anvisning paa Byggeplads: »Norden for Vebestrup Kierche har jeg funden en øde udørket Plads liggendes i Lyng og ej udi Mands Minde af nogen har vorn brugt — det er vel muligt, at Grunden er

tilhørende de saakaldte »Tofte-Arfvinger«, som og hører Vebestrup Beboere til — var det gjørlig, at samme Plads, der udi Længden kunne blifve 80 til 100 Favne lang og

Ovenstaaende Skitse over Toftens og Skolens Beliggenhed Nord for Kirken er udført af Ridefogden paa Villestrup, Hans Aalum. Den findes indheftet paa en Designation over Vebestrup Sogn af 13. Februar 1741 (Viborg Bispearkiv). — Paa Skitsen er skrevet følgende:

- 1) til venstre for Skolehuset: et Skolehuus og Kaalhauge.
- 2) paa Toftens Plads: herfra Nord en Toft, kand blifve 80 til 100 favne lang og ungefehr 40 favne bred, vil indgrøfte af samtlige Sognefolk. Pladsen henhører til bemelte Byes Ejere og ligger i Lyng udørcket.
- 3) Retninger til Sognets Byer er anvist med Børneantal og Afstande fra Kirken: True 6 Børn, $\frac{1}{2}$ Mil fra Kiercken; Stokholm 1 Barn, $\frac{1}{2}$ Fjdv. fra Kiercken; Vesterdon 6 Børn, $\frac{1}{4}$ Fjdv. fra Kiercken; Høndrup 4 Børn, $\frac{1}{2}$ Mil fra Kiercken; Østerdon 3 Børn, 1 Fjdv. fra Kiercken; Fragdrup 6 Børn, 1 Fjdv. fra Kiercken; Huare 1 Barn, 1 Fjdv. fra Kiercken; Gamdrup 5 Børn, 1 Fjdv. fra Kiercken; Vebestrup 1 Barn, straks ved Kiercken.

ungefehr 40 Favne bred, kunde lægges til Skole-Huuset til en liden Toft, ja Skole-Huuset at bygges og sættes derpaa med en hosliggende Kaalhaug, var det en stor Hjælp til Forbedring af Skolemesterens Løn«.

Selv om den udyrkede Hedeplads blev lagt til Skolehuset som Toft, var Fuldmægtigen dog klar over, at Embedets Indkomster kunde blive ringe nok. Det forventes derfor at være rimeligt, at Sognefolkene ikke alene satte »Grøft og Dige« om Toften, men tillige paatog sig Arbejdet med at borttrydde Lyngen og opdyrke Jorden.

I Anordningen fastsattes, at de nye Skolehuse skulde være paa 8—10 Fag af god Bondebygning, dog med større Loftshøjde end almindelige Bønderhuse, med Stolper og Fodstykker af Eg, det øvrige Tømmer af Fyr, klinede Vægge og Halmtag.

Af Hensyn til Jordlodden skulde der indrettes Stald for 2 Køer og nogle Faar og Rum til Foder.

Ved Opførelsen af nye Skolebygninger skulde hvert Distrikts Bønder udføre al Kørsel med Materialier og Husmændene gøre Haandtjeneste. Bønderne skulde ogsaa skaffe Ler og Vænder til Vægge og Halm til Taget. De øvrige Materialier, Haåndværksarbejdet, Inventaret og en Jernblægger i Skolestuen fordeltes paa Skoledistriktets Hartkorn, mens største Lodsejer forestod Arbejdet med Husets Opførelse.

I Sommeren 1741 begyndte Arbejdet med Opførelsen af det nye Skolehus Norden for Vebbestrup Kirke. Her som saa mange andre Steder gik det dog kun smaat fremad med Arbejdet, da Bønderne kun modstræbende gjorde, hvad der blev forlangt af dem. Det ser endog ud til, at Modvilligheden har været særlig slem i Vebbestrup Sogn, thi under 16. November 1741 finder førnævnte Hans Aalum, der paa sit Herskabs Vegne forestod Arbejdet, sig foranlediget til at klage over Bøndernes Vrangvillighed til Stiftamtmanden over Aalborghus Amt, Baron Holck. Klagen indledes med at berette, at Fru Majorinde Birgitte Sophie Sehested som største Lodsejer har ladet opbygge tvende Skolehuse: i Hellum By, Thorup Sogn, i Hellum Herred og i Vebbestrup i Hindsted Herred.

Mens der ved Opførelsen af Hellum Skolehus ikke var vist synderlig Vrangvillighed af Bønderne, saa det anderledes ud i Vebbestrup: »Sogne-Mændene har vaaren ganske vrangvillige udi at gjøre og forrette, baade hvad jeg undertegnede og Sognefogden Anders Nielsen i Fragdrup har befalet dem at gjøre og tillægge, ja Sognefogden selv har ej vist sig saa nidkær udi sin Forretning, som han burde, saa jeg er haardelig beføiet derpaa at give Klage«. Beboerne har ikke villet skaffe det nødvendige Tag til Tækning, ej heller Vænder og Ler til Væggene, saa Haandværkerne af Mangel paa Materialier har maattet gaa fra Arbejdet. Det hedder videre i Klagen: »Saafremt Skolehuset dette Aar skal blifve færdig, vil jeg herved allerydmygst bede, at Sognepræsten Hr. Peder Karmark i Rold maa for det første næstkommende Søndag advare og med Formaning tilholde samtlige Sognemænd, at de med større Iver og Nidkærhed til saa gudelig et Værks Istandsættelse blifver herefter mere fyrig end forhen skeet er. Dernæst at Sognefogden blifver under vedbørlig Straf tilholden at hafve idelig Opsigt ved rette Omgangs Tilsigelse ved Plidsarbejde (Pligtsarbejde) samt tildehle enhver efter sit Hartkorns Beløb, hvad han har at levere og ved Skolehuset at gjøre. — — Skulde alligevel nogen herefter findes vrangvillig, forsømmelig, gjenstridig eller opsætsig, vil jeg allerydmygst bede Højvelbaarne Hr. Stiftsbefalingsmand og Baron Holck dictere deslige uvillige Mulkt og Straf enten ved Exekution eller Udpantning at skee af deres Boe og Ejendom«.

Amtmandens Fuldmægtig, der gav Svaret paa Klagen, udtalte sin Anerkendelse af den Omsorg, største Lodsejer udviste, og fandt det kun billigt, at Beboerne uden ringeste Vægning i alle Maader var behjælpelig ved Skolehusets Opførelse. Han fandt det ogsaa rimeligt, »at Sognepræsten efter Embedspligt fornufteligen formanede Sognemændene, at de villig og med Glæde ydede, hvad der var enhver paalagt til bemeldte gudelige og høipriselige Værk at fuldføre«, og lovede at yde sin Bistand overfor fremtidig Genstridighed.

Præsten attesterede 19. November 1741, »at han baade af Prædikestolen og ved Skolehuset havde gjort Formaning

til samtlige Sognemænd«. Det ser dog ikke ud til, at For­maningen har fremskyndet Arbejdet i synderlig Grad. Den følgende Sommer var Huset endnu ikke ganske i Orden, og der var heller ingen Skoleholder antaget.

Da Provsten ønskede Underretning om, hvordan det gik med Skolesagen i Herredet, maatte Sognepræsten i Rold under 10. August 1742 give følgende Besked om Sagernes Tilstand i Vebbestrup Sogn: »I Vebbestrup er baade ædle Folk saa vel som ringe Folk, de fleste forarmede. Fru Sehested til Villestrup har i Sommeren 1741 gjort Anfaug til Skolehus paa 9 Binding, hvoraf ikke meget fattes. Beboerne er vidt spredte og utilfreds med Omgangen ved samme Skolearbejde, da de fleste af dem ingen Børn har at søge Skolen. Man haaber at finde en Skoleholder i Stedet for, at Degne tilforn udi samme adspredte Sogn nu paa et, nu paa et andet Sted ved Forsamling har undervist Børnene«.

I Løbet af Efteraaret blev der antaget en Skoleholder, om hvem der dog ikke kan oplyses stort mere, end at han var ustuderet og hed Thomas Hyld.

Der foreligger dog ogsaa — godt gemt i en Bunke Arkivalier i Viborg Bisparkiv — Angivelse af den Dag, han ankom til Skolehuset: 7. December 1742. Fra den Dag var Vebbestrup Skole altsaa en Kendsgerning, Undervisningen kunde tage sin Begyndelse.

Da det Dokument, der angiver Dagen for Skoleholderens Ankomst til Skolen, tillige belyser et Stridsspørgsmaal, der i de første Aar efter Skolens Oprettelse opstod angaaende Udredelsen af en Del af Skoleholderens knapt tilmaalte Løn, skal der kort gives et Referat af den Sag, i hvilken nævnte Dokument indgaar som det vigtigste Aktstykke.

Skolefundatsen fastsatte, at Pastor Karmark skulde yde Tilskud til Skoleholderens Løn, idet han ved Kirkeforsamlingen i Astrup 10. August 1740 formentes at være gaet ind paa »at yde 2 Rd. aarlig til Skoleholderen i Vebbestrup, saaledes som Præster har ydet til Skoler i deres Sogne«; men 18. Marts 1743 forklarede Præsten i et Brev til Provst Bytzwow, at han kun under den Forudsætning, at andre Præster i deres Sogne ydede et lignende Tilskud, havde givet

sit Tilsagn. Da han imidlertid havde faaet oplyst, at ikke andre af Herredets Præster havde bundet sig til at afgive nævnte Ydelse, troede ogsaa han sig fritaget.

Desuagtet indgav Skoleholderen 17. Januar 1745 til største Lodsejer en Liste over 3 Aars Restancer »for saa vidt Præsten velærværdige Peder Karmark i Rold angik«: Præstens særlige Tilskud 1742/44 — 6 Rd. — samt Lysepenge 1739/41 — 20 Rd. —, der var ham lovet »ved Skolens Antagelse«, (Præsten skulde som Kirkeejер udrede Lysepengene), og Fru Birgitte Sophie Sehested stillede sig paa Skoleholderens Parti og lod 10. Februar 1745 foretage Eksekution i Præstens Bo for nævnte 26 Rd. Som Pant blev taget 2 Tintallerkener og en Malmlysestage.

Præsten følte sig brøsthølden over denne Behandling og klagede til baade Provst og Biskop, og Sagen trak ud i flere Aar og forskaffede Præsten megen Uejlighed og mange Ærgrelser de sidste Aar af hans Embedstid i Rold.

14. April 1749 gjorde han et sidste indtrængende Forsøg paa at faa Biskoppen til at indse, hvor uretfærdigt det var handlet imod ham: Selv under Forudsætning af, at han var gaaet ind paa meromtalt Forpligtelse, kunde Afgiften dog først paalægges ham fra den Tid, da der blev Skole i Vebstrup. Om Lysepengene hedder det: »Jeg var intet skyldig af Lyse-Pengene før allerførst 1742 fra 7. December, da Skoleholderens første Ankomst var i samme Aar observeret«. Præstens lange og indgaaende Skrivelse slutter saaledes: »Saa implorerer jeg Deres Høye Embedes Myndighed og Kraft til Befrielse derfor (for de paalagte Ydelser) og igen at nyde, hvad der ved Eksekution er aftvungen. Thi det er enhver bekjendt, at mine Sognes Indtægter kand regnes blandt de Ringeste, og at jeg til mine 10 levende Børn selv behøver det lidet, som dend Allershøieste har behaget at beskjiære mig«.

Om Sagens Udfald kan intet oplyses. Præstens Død 7. Februar 1750 har dog vel bragt den til Afslutning.

Anordning af 29. Juli 1814 søges gennemført ved Vebbestrup Skole.

DER ER sikkert ikke Grund til at antage, at Skolen i det første Tidsrum af sin Historie (1742—1814) har vundet Befolkningens Velvilje i særlig Grad. Den var blevet Sognets Beboere paatvunget og betød forøgede Udgifter og nye Byrder, som man ikke umiddelbart indsaa Nytten af. Børnene sendtes vel til Skole en Gang imellem; men stort er der nok ikke kommet ud af det hele. Som Tiden gik, indgik Skolen og dens Liv dog i Befolkningens Bevidsthed som en Realitet, noget, man rent vanemæssigt maatte tage et vist Hensyn til.

Det kan med nogenlunde Sikkerhed fastslaas, at der gennem nævnte lange Tidsrum kun har været to Skoleholdere ved Skolen: Thomas Hyld, der døde 1772, og Lars Nielsen, der døde i en høj Alder 1817.

Det kan tilføjes, at man med en til Vished grænsende Sandsynlighed kan gaa ud fra, at Lars Nielsen, der iflg. Kirkebogen for Vebbestrup Sogn døde i Vebbestrup Skole 1817, — Skolen havde altsaa paa dette Tidspunkt bestaaet i 75 Aar — har lukket sine Øjne i den samme Skolebygning, der 1741—42 blev bygget Norden for Vebbestrup Kirke, og i hvilken Thomas Hyld i December 1742 som den første Lærer begyndte sin Virksomhed,

De første 75 Aar danner altsaa et Afsnit for sig i Skolens Historie. Men med Anordning af 1814 angaaende Almueskolen i Danmark blev Stødet givet til det Arbejde, der i de følgende Aar — ogsaa for Vebbestrup Sogns Vedkommende — søgte at bringe Skolen i Overensstemmelse med den ny Tids Tanker.

I Aaret 1789 — samtidig med de »store Bondereformer« — blev den saakaldte »store Skolekommission« nedsat. I denne havde bl. a. Grev Chr. Ditlev Rewentlow til Christianssæde paa Lolland, Grev Schimmelmann til Lindenberg og den bekendte Biskop Balle Sæde (»Balles Lærebog«). Resultatet af Kommissionens Arbejde var Skolelovene af 1814, hvis Bestemmelser blev grundlæggende for Danmarks Folkeskole; flere af dem har Gyldighed den Dag i Dag, som f. Eks. Bestemmelsen om Undervisningspligt for alle Børn fra 7—14 Aars Alderen.

Skolens Styrelse ordnedes efter Anordningen saaledes: Alle Traadene samledes i »Danske Cancelli«, medens der for hvert Amt oprettedes Amtsdirektioner, bestaaende af Amtmand og Amtsprovst. Direktionen var Mellemlid mellem Cancelliet og de stedlige Skolebestyrelser, der benævnedes Skolekommissioner og bestod af Præsten, Skolepatroner (alle Ejere af 32 Td. Hartk. var selvskrevne som saadanne) og een eller flere Skoleforstandere, der valgtes af Direktionen blandt de hæderligste Bønder i Sognet.

Foranlediget af en Skrivelse af 10. November 1814 fra Amtsprøbst Tetens i Gunderup sammenkaldte Pastor Almstrup, Rold, den nyvalgte Skolekommission for Vebbestrup Sogns Skoledistrikt til dens første Møde i Vebbestrup Skole den 23. November 1814. Selvejer Knud Nielsen, True, var beskikket til Skolepatron, mens Selvejer Søren Jensen, Ø. Doense, benævnedes Skoleforstander.

Provstens Skrivelse, der altsaa dannede Grundlaget for Forhandlingerne i det første Skolekommissionsmøde, gengives i Hovedtræk:

»Da Skoleforstandere for ethvert Sogn nu af os er valgte, saavel som Skolepatroner der, hvor ingen i Distriktet ere, eller hvor de fraværende ønske at fritages, bede vi de Herrer Præster tilligemed de øvrige Commissionens Lemmer straks at ville sammentræde for at gøre alt, hvad der nu er muligt, til Skolevæsenets Tarv. - - Af Commissionen ønske vi os meddelt Oplysninger om Skoledistriktets Tilstand, Størrelse samt de Forandringer, som til Lettelse for Skolegangen bør

foretages, ligeledes udførligt Forslag til nye Skolebygningers Opførelse eller til de gamles Forbedring samt til Skolelærerens anstændige Lønning. For saa vidt Undervisningens Gang, Orden og Tilsyn anbelanger, maa Forordningen ufortøvet træde i Kraft, ligesom de nærværende Skoler maa sættes i brugbar Stand og det befalede Inventarium anskaffes. — Passende Lære- og Læsebøger maa anskaffes til Skolen: Til Brug i nederste Klasse ønske vi, at Pastor Holst's »Ledetraad ved den første Religionsundervisning« overalt indføres i Skolerne. — Justs A. B. C. Bog ansee vi for brugbarere end den gamle, og Thonboes: »Bibelske Historie« anse vi for tjenlig. Justs Haandbog indføres som Læsebog, da den er velegnet til at give den duelige Lærer Anledning til at bibringe Børnene nyttige Kundskaber. Balles Lærebog og Luthers Katekismus nævnes sidst, fordi vi anse det gavnligt, at disse først læres, naar Barnets Forstand er mere udviklet, og det har nydt den foregaaende Undervisning i Religionen. Den nye »Evangelisk-kristelige Psalmebog« skal overalt bruges i Skolernes øverste Klasse — skjøndt den ej er indført i Kirkerne — at de unge tidligt kan blive bekendt med dette fortræffelige Middel til at vække og fremme Religiositet. — Til Geografie for de Skoler, hvor Læreren deri kan undervise, bruges for det første Justs udgivne Kort med vedføjet Jordbeskrivelse. — Børnenes Skrivebøger maa være ordentligt indrettede, af godt Papir og forsynede med faste Omslag. Skriver Læreren ej en god Haand, anskaffes Sonnes Forskrifter«.

Provsten sluttede sin meget lange og indgaaende Skrivelse saaledes: »Med Længsel se vi i Møde de forlangte Forslag fra de ærede Skolekommissioner«. —

I Skolekommissionens Forhandlingsprotokol, der i det hele giver udmærkede og fyldige Oplysninger og derfor er en Kilde af første Rang til Skolens Historie fra 1814, er følgende indført angaaende Mødet den 23. November 1814:

1) Skolelærerens Dagbog viste, at Vinterskolegangen var begyndt 1ste November, men ej besøgt af alle skolepligtige Børn.

2) Fuldstændig Plan til Skolens Ombygning ansaa Kommissionen sig ej i Stand til for Tiden og med dette Møde at afgive.

3) Angaaende Inventariet befandtes kun en Kakkelovn af Jern, men noget brøstfældig, et Bord og tre Bænke, gamle, og en Hylde, men ingen Bøger uden en gammel Bibel.

4) Fuldstændig Plan til Skolelærerens forandrede Lønning saa man sig ej i Stand til uden nærmere Overlæg og Betænkning at udkaste.

5) Der blev forfattet Liste over Skoledistriktets nærværende Tilstand.

Datum ut supra.

Almstrup.

Knud Nielsen.

Søren Jensen.

De tre Mænd, hvis Omsorg Skolens Ve og Vel nu var betroet, blev stillet paa en vanskelig Post. Penge var uundgaaelig nødvendige, om Lovens Fordringer skulde ske Fyldest, og hvor skulde de komme fra? Der var netop i Januar 1814 sluttet Fred efter vor 7-aarige Indblanding i Stormagternes Mellemværende. Norge var tabt, Landet ruineret, Pengevæsenet i en fuldkommen haabløs Tilstand efter Statsbankerotten 1813. At der nu kom Fred i Europa, bragte de hidtil »gode Tider« for Danmarks Bønder til Ophør, saa en langvarig Landbrugskrise satte ind og skabte katastrofale Forhold i de allerfleste Landbohjem.

Efter alt at dømme kunde Tidspunktet for en Skole-reform, der efter Tidens Forhold kostede mange Penge, synes det uheldigst mulige.

Alligevel tog man fat — ogsaa i Vebbestrup: En Skolekasse oprettedes til Anskaffelse af Skolemateriel m. m., nogle Aar senere en Byguingskasse, Skolelærerens Løn forbedredes, og 10 Aar efter — i 1824 — stod der i Vebbestrup en ny Skole — der benyttes endnu i 1942, om end med anden Anvendelse.

5. Januar 1815 var Kommissionen atter samlet, supple-ret med fire »af de forstandigste Sognemænd« for at ligne paa Sognebeboerne Forskudssum for en Skolekasse til de første nødvendige Udgifter for saa vidt den Sum, Loven

paalagde Ejerne af Konge- og Kirketiende, ikke var tilstrækkelig. Der paalagdes hver Td. Hartk. 1 Rbm. S. V. (Sølvværdi).

Flere af Skolekasseregnskaberne er bevarede. Som Eksempel er valgt:

Regnskab for Tiden November 1818 til November 1819:

INDTÆGT	Rd.	Mk.	Sk.
1) Kirkelysepengene ansaas ikke at kunne fratages Skolelæreren, da den nye forbedrede Løn ikke kan afholdes, førend Degnen (i Rold) enten ved Døden afgaar eller fratræder sit Embede som Degn ved Vebbestrup Kirke			
2) Tavlepenge (indkom i Kirken)		2	6
3) Frivillige Gaver			
4) Vebbestrup Sogns 111 Td. Hartkorn: Kongetiende	2	1	10
Kirketiende	2	1	10
5) Mulkter for Skoleforsømmelser	9	2	
6) Beholdning fra forrige Aar		3	6
	14	5	

UDGIFT	Rd.	Mk.	Sk.
1) Et Eksempel. af Lützens Sangbog ...	1		
2) 6 Stk. Thonboes: Bibelske Historie ..	3		
3) Skrivematerialier	2	5	12
4) Til Amtshjælpekassen for Aaret 1819	1	1	14
	8	1	10
Altsaa Beholdning for Aaret 1820 ...	6	3	6

Søren Michelsen,
Skolepatron.

I den førnævnte »store Skolekommission« (1789—1814) var man naturligvis klar over, at en virkelig Reform af den danske Folkeskole ikke var mulig, medmindre man fik vel-

uddannede Lærere, ja, en helt ny Lærertype. De første Seminarier fremstod netop som et Resultat af Kommissionens Bestræbelser.

Men skulde man gøre sig Haab om at faa seminarieuddannede Lærere ansat ved Skolerne, maatte den Embederne tillagte Løn, der hidtil havde været ussel, op paa et højere Plan. En Forhøjelse af Lærerlønningerne maatte derfor blive et af Anordningens Kardinalpunkter.

Den *Plan til Skolelærerens forbedrede Lønning*, som Vebbestrup Skolekommission havde forbeholdt sig nærmere at overveje, blev vedtaget i Marts 1815 (det bemærkes, at mange Planer, der fastsatte en betydelig lavere Løn end Loven forudsatte, alligevel med Henblik paa Tidens Fattigdom godkendtes af Autoriteterne):

I) Saa længe nuværende Degn for Rold og Vebbestrup Menigheder lever, (han døde 27. Juni 1822) og Degneindkomster af Vebbestrup Sogn nydes, ansees dette Skoledistrikt ej — formedelst Beboernes ringe Kaar — at kunne yde mere til Skolelærerens Lønning end: 3 Td. 4 Skp. Rug, 3 Td. 4 Skp. Byg in natura, 7 Td. Byg betalt efter Kapiteltakst i Stedet for det af Skolelæreren hidtil nydte: 3 Td. 4 Skp. Rug, 1 Td. 6 Skp. Byg samt 8 Rbd. 4 Mk. S. V., hvoraf Rold og Vebbestrup Kirkers Lysepenge tilfalde heretter vedkommende Skolekasser.

II) Efter Degnens Afgang henfalde til Skolelæreren i Vebbestrup de af Sognet hidtil ydede Degneindkomster, nemlig fra hver af 38 beboede eller nedlagte Gaarde 1 Skp. Byg og Smaarenter eller 1 Skp. Rug, desuden sædvanligt Offer og Accidentser.

III) Ildebrand efter Anordningen.

IV) Af Foering, hvorpaa denne skarpe Egn lider Mangel, anses ej at kunne ydes mere end $\frac{1}{2}$ Lisp. Høe, $\frac{1}{2}$ Lisp. Halm pr. Td. Hartk. af de Beboere, som avle Høe, og 1 Lisp. Halm pr. Td. Hartk. af de Beboere, som ej avle Høe.

V) Da til Vebbestrup Skole, paa en liden Toft nær, ingen Jordlod haves, bør Skolejord anordningsmæssigen anskaffes og uden Betaling drives af Sognets plovdrivende Beboere som billig Erstatning for Skolelønnens Ringhed.

Den Løn, der var tiltænkt Skolelæreren, var altsaa, som Kommissionen selv indrømmer, temmelig ringe. Amtsdirektionen fandt da ogsaa samme Foraar Anledning til at bemærke, at »da adskillige Skolelærere højlig behøve Understøttelse for anstundende Sommer, fordi det er dem nægtet formedelst bestandigt Skolehold paa anden Maade at fortjene Brødet, maa Kommissionerne omhyggeligt sørge for, at de ingen Mangel skal lide og til den Ende ved Ligning paa Sognene tildele dem et Tillæg til den Løn, de i Øjeblikket har, paa 2 Td. Rug, 3 Td. Byg in natura samt 3 Td. Byg efter Aarets Kapitelstakst«.

Dette Tillæg til Lønnen fik Skolelæreren fra 1815, dertil 6 — senere 9 — Rd. som Græsningspenge til 1 Ko og 6 Faar, da der ikke fandtes anordningsmæssig Jordlod til Skolen. 1815 udgjorde de 3 Tdr. Byg efter Kapitelstaksten 23 Rd.; men 1821, da Kapitelstaksten pr. Td. Byg kun var 2 Rd. 1 Mk. 7 Sk., indsaa man, at da Skolelærerens Pengeløn derved blev saa godt som intet, maatte den nye approberede Plan (af 7. Juli 1818), der fastsatte 8 Td. Byg e. Kapitelstakst, træde i Kraft, i al Fald hvad Pengelønnen angik, især da Skolelæreren saa vilde være saa imødekommende dette Aar at give Afkald paa Græsningspengene.

Omstaaende Ligning, der er den ældste af de i Kommissionsprotokollen indførte, blev af Kommissionen samt 4 af Sognet udvalgte forstandige og sædelige Mænd, nemlig Peder Nielsen, Søren Olsen, Peder Mogensen og Jens Kjeldsen, udarbejdet 23. Januar 1817. Af Ligningen ses det, hvorledes det anordnede Tillæg til Læreren Løn paa 2 Td. Rug, 3 Td. Byg in natura samt 3 Td. Byg e. Kapitelstakst for Aaret 1816 fordeltes paa Sognebeboerne. Det bestemtes tilige, »at Torsdagen den 6. Februaris skulde Kornet og Pengene leveres i Skolen i Kommissionens Nærværelse«.

Da Degneindtægterne ved Vebbestrup Kirke ved Rold Degns Død 1822 var tillagt Skolelæreren i Vebbestrup, var Indkomsterne af Embedet: 4 Td. Rug, 8 Td. Byg in natura, 8 Td. Byg e. Kapitelstakst, dertil Offer og Accidentser samt Smaarenter. For manglende Skolejord: 9 Rd. + 4 Td. Byg. Anordningsmæssig Foder: 128 Lisp. Hø og 192 Lisp. Halm. Bolig og Brændsel.

	Skp. Rug	Skp. Byg	Penge (Mk.)		Skp. Rug	Skp. Byg	Penge (Mk.)
<i>Gandrup:</i>				<i>Høndrup:</i>			
Hans Damborg ..	$\frac{3}{8}$	$\frac{3}{4}$	3	Peder Povlsen o. fl.	$\frac{3}{8}$	$\frac{3}{4}$	3
Michel Jensen ...	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{4}$	1	Søren Sørensen ..	$\frac{3}{8}$	$\frac{3}{4}$	3
Søren Olsen	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	3	Niels Møllers Enke	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	3
Søren Nielsen ...	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$	3	Jens Larsen			3
Ole Michelsen ...	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{4}$	1	<i>Vesterdoens:</i>			
Jens Hansen	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	3	Anders Marcussen	$\frac{1}{2}$	1	4
Iver Jensen			4	Anders Mogensen	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	4
Isach Larsen			3	<i>Stokholm:</i>			
Christen Nørgaard			2	Peder Nielsen ...	$\frac{1}{2}$	1	4
<i>Hvarre:</i>				Niels Mogensen ..	$\frac{1}{2}$	1	4
Jens Kjeldsen ...	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	4	<i>Vebbestrup:</i>			
Jens Bach	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	4	Søren Michelsen .	$\frac{3}{4}$	1	4
Lars Blegedye ...	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	4	Peder Iversen ...	$\frac{1}{2}$	1	4
Søren Hammer ...	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	4	<i>True:</i>			
Chr. Clausen	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	4	Morten Byrialsen .	$\frac{3}{8}$	$\frac{3}{4}$	3
Peder Møller	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	4	Hans Toft	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	4
<i>Fragdrup:</i>				Jørgen Nielsen . . .	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	4
Anders Christensen	$\frac{3}{4}$	1	5	Knud Nielsen ...	1	1	5
P. Michelsens Enke	$\frac{1}{2}$	$\frac{7}{8}$	4	Chr. Pedersen ...	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	2
P. Hansens Enke .	$\frac{1}{2}$	$\frac{7}{8}$	3	Jens Smed	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	3
<i>Østerdoens:</i>				Ole Wraae	$\frac{3}{8}$	$\frac{3}{4}$	3
Søren Jensen	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	4	Chr. Bøie	$\frac{1}{2}$	$\frac{5}{8}$	3
Peder Mogensen .	$\frac{1}{2}$	1	5	<hr/>			
Niels Marcussen .	$\frac{7}{8}$	$\frac{3}{4}$	3	16 24 138			
Chr. Nielsen	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$	3	<hr/>			
Kjeld Jensen	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{4}$	1				
Lars Hansen							

Nævnte Ydelser i Korn og Penge skulde som nævnt erlægges ved Skolen paa en nærmere fastsat Dag. Foder og Tørv er jo nok blevet leveret ved Lejlighed. - - Unægtelig besværligt for baade Ydere og Modtager!

Med Hensyn til Ildebrændsel fik Kommissionen i Sommeren 1815 af Direktionen Paalæg om at sørge for det anordnede: Hvor Bøgebrændsel ikke ydedes, ansaas det, at der for hver Favn Træ leveredes 6 Læs Skudtørv à 18 Snese Læsset. Hver Tørv skulde holde omtrent 10 Tommer i Længde,

6 i Bredde og $2\frac{1}{2}$ i Tykkelse, eller for hver Favn Træ 9 Læs Hedetørv à 9 Snese, 15 Tommer i Længde og 12 i Bredde. Mindre burde ikke leveres til nogen Skole, men nok mere, hvor Kommissionen fandt Tørvene af saa ringe Beskaffenhed, at det anførte Antal ikke kunde ansees for tilstrækkeligt, omtrent halvt af hver Slags Tørv.

Hvor visse Læs Lyng hidtil var leveret, burde man vedblive dermed, imod at 1 Læs Skudtørv eller $1\frac{1}{2}$ Læs Hedetørv afkortedes for hvert Læs Lyng, à 40 Lisp. Vægt.

Kommissionen besluttede i Henhold hertil, at der af hver Gaard skulde leveres 1 Læs Skudtørv à 10 Snese og 1 Læs Hedetørv à 7 Snese. I Oktober s. A. befandtes det, at de bestemte Skoletørv var omtrentlig leverede paa faa Læs nær, som formodedes at ville indkomme efter mindelig Advarsel.

Endelig var der tilbage at tage Stilling til, hvad der skulde gøres ved den gamle brøstfældige Skolebygning.

Angaaende dette Punkt nøjedes man med i Sommeren 1815 at fastslaa, »at formedelst de besværlige Tider og Sognets Fattigdom vilde det være vanskeligt at foretage nogen Reparation af Betydenhed«.

Alt hvad det ydre angik, var dermed for saa vidt bragt i Orden, om ikke ganske tilfredsstillende, saa dog saa godt det nu efter Tidens Besværlighed var muligt. Men det egentlige, det som Reformen først og fremmest tog Sigte paa: at tilvejebringe en mere frugtbringende Undervisning for den opvoksende Ungdom, stod endnu tilbage.

Anordningens Maal med Undervisningen var kort udtrykt: Hele Folket skulde beriges med nyttige Færdigheder og nødvendig Viden, og ved Undervisningen i Almindelighed burde der tages Hensyn til at danne Børnene til gode, retskafne Mennesker i Overensstemmelse med den evangelisk-lutherske Lære.

Mod dette Maal skulde nu alle gode Bestræbelser rettes, og den gamle Skolekommissionsprotokol giver intereressante Indblik i, at der blev vist megen velment Iver, ikke mindst fra Amtsprøvestens Side, for at overvinde gammel indgroet Træghed hos Befolkningen og vække den op til Forstaaelse

af, at Oplysning var nødvendig, skulde det bære mod nye Tider.

Noget nyt i Anordningen var Kravet om, at der nu skulde afholdes *Eksamen* i Skolerne — i April og Oktober. Før havde man klaret sig med Provsternes og Biskoppernes Visitationer. Det Trin, hvert Barn ved Prøven befandtes at staa paa i enhver Undervisningsgren, skulde betegnes med Tal, saa man af det hele kunde danne en Hovedkarakter. Direktionen gav Anvisning paa en Karakterskala fra 6—1: 6 betød »udm. godt«, 5 »meget godt«, 4 »godt«, 3 »temmelig godt«, 2 »middelmaadig« og 1 »ringe«. Ingen burde udskrives af Skolen, før han i det mindste havde bragt det til »middelmaadig« for enhver Ting, hvori der i Skolen undervistes, og i de vigtigste til »godt«.

Hosstaaende Eksamensliste — fra Eksamen 26. Oktober 1815 — er medtaget, dels fordi den antyder Børnenes og Skolens Standpunkt, dels fordi den indeholdende Navne paa Børn og Værger antagelig vil have personalhistorisk Interesse.

Et ret vidtgaaende Indberetningssystem skulde sætte Amtsdirektionen i Stand til at følge Arbejdet paa hvert enkelt Sted, f. Eks. skulde Eksamenslister med hvert Barns Standpunkt i de Fag, Skolen gav Undervisning i, efter hver afholdt Eksamen straks indsendes. Efter at have modtaget Indberetninger for Aarene 1815 og 1816 fandt Direktionen Anledning til en Del Bemærkninger og Anvisninger, der ikke alene viser, med hvilken Nidkærhed, den antog sig det den betroede Erhverv, men ogsaa giver et interessant Indblik i, hvilke Vanskeligheder, Anordningens Gennemførelse de forskellige Steder mødte. 1817 fik Vebbestrup Skolekommission saaledes en alvorlig Paamindelse om, at det var dens Pligt at vaage over, at intet Barn blev udskrevet af Skolen eller antaget til Konfirmation, før det havde lært at skrive og regne. At adskillige Forældre ikke ønskede, at deres Børn skulde lære dette, maatte anses for en intetsigende Undskyldning.

Ligesaa klagedes der over den Langsomhed, hvormed Forordningen paa enkelte Steder efterlevedes. En heldig Virk-

<i>2den Klasse</i>		Læsning	Religion	Bibellistorie	Historie og Geografi	Skriftlæsning	Skrivning	Retskrivning	Regning	Regning af Hovedet	Sum af Tal	Karakter	Anmærkninger
Værgen	Barnet												
1	Anders Mogensen	Christen	5	4							9	m. godt	
2	Christen Nielsen	Johanne	4	4							8	godt	
3	Jørgen Larsen	Abraham	4	3		3	2				12	t. godt	
4	Isach Larsen	Bodil	3	3							6	t. godt	
5	Søren Michelsen	Niels	5	5							10	m. godt	
6	Peder Iversen	Ane	4	4							8	godt	
7	Chr. Bøje	Anders	4	3							7	,	
8	Søren Krog	Maren	4	3							7	,	
9	Isach Larsen	Maren	4	3							7	,	
10	Søren Jensen	Ane Marie	4	4							8	,	
11	Isach Larsen	Peder	4	3							7	,	
12	Jens Christensen	Ane Kirstine	3	3							6	t. godt	
<i>1ste Klasse</i>													
1	Søren Olsen	Maren	3	2							5	t. godt	
2	Chr. Clausen	Maren	3	2							5	,	
3	Jens Hansen	Mogens	3	2							5	,	
4	Ole Wraae	Niels	4	4							4	godt	
5	N. Mogensen	Mogens	3	3							6	t. godt	
6	P. Michelsen	Maren	3	3							6	,	
7	P. Pedersen	Ole	2	0							2	maad.	
8	P. Michelsen	Johanne	3	1							4	,	
9	Jens Bach	Povl	1	1							2	ringe	
10	Søren Nielsen	Niels	3	1							4	maad.	
11	Peder Møller	Kirsten	3	1							4	,	
12	Søren Jensen	Maren											afg.
13	P. Mogensen	Mariane											begyndt
14	Jørgen Nielsen	Jochum											udeblev
15	S. Nielsen	Kirsten											udeblev
16	J. Kiildsen	Christen	2	0						2	ringe	afg. til Rostrup	
17	S. Nielsen	Erich											begyndt
18	C. Christensen	Christen											afg.
19	Povl Hansen	Peder											afg.
20	Peder Mogensen	Maren	3	1						4	maad.	afg. til Ove	
21	Jens Christensen	Karen	2							2	ringe		
22	J. Aldahl	Mette											begyndt
23	Chr. Nielsen	Kirsten											staver
24	N. Mogensen	Sidse	3							3	t. godt		
25	Chr. Nielsen	Maren											u. Skolealderen
26	Chr. Clausen	Karen	3							3	t. godt		
27	Niels Mogensen	Hans											kjender Bogst.
28	Chr. Jensen	Mathias	2							2	maad.		
29	Jørgen Larsen	Christian											kjender Bogst.

ning af den allernaadigste Forordning vilde meget bero paa, at den almindelig med lige Nøjagtighed blev fulgt, og man maatte paa det alvorligste indskærpe dens nøjagtige Overholdelse. Klagen sluttede med følgende velmente Raad til Kommissionen: Naar Almuen vises til Rette med Sagtmodighed og ledes med Fasthed og Sindighed til at udføre vor gode Konges faderlige Bud, da vil Erfarenhed snart overbevise Kommissionen om, at de Vanskeligheder, den frygt-somme ansee for store, ej alene bør, men ogsaa med nogen Umage kan overvindes.

De største Vanskeligheder har man dog nok mødt, naar man skulde have Folk til at forstaa, at saa megen Skolegang, som nu krævedes, var nødvendig.

Man havde ikke før taget Skolegangen saa højtidelig. Den Kundskab, der gik videre end til den nødtørftig religiøse, ansaas ikke at være til nogen Nytte, og de fleste Steder var Skolegangen yderst slet. Følgende Citat fra K. Ottosen: »Vor Folkeskoles Oprindelse og Udvikling« vil vise Tilstanden, som den almindeligvis før 1814 var: »Det sædvanlige var, at Børnene kun gik i Skole fra ca. 6 Aars til 8—9 Aars Alderen, og fra denne Tid indtil 12—13 Aars Alderen næsten slet ikke. Derefter gik de igen lidt i Skole, for at de kunde blive konfirmerede«.

Stort anderledes har det nok ikke været i Vebbestrup; thi 1816 advaredes Kommissionen alvorligt mod at vise for megen Eftergivenesshed med at mulktare for Skoleforsømmelser: Til Anordningens lykkelige Udførelse var det ikke nok, at Kommissionen paalagde Lærerne dens Efterlevelse, og Præsten anvendte al sin Indflydelse hos Menigheden — hele Kommissionens forenede, vedvarende og standhaftige Bestræbelser udfordredes, om den vigtige Sag skulde vinde Fasthed og Fremgang. Provsten sluttede med en kraftig Appel til Medlemmernes Patriotisme og Pligtfølelse.

1817 nøjedes Direktionen ikke med mindelig Advarsel, men anslog i en ny Skrivelse en betydelig skarpere Tone med Hensyn til Paalæg af Mulkter for Skoleforsømmelser: Om end adskillige Kommissioner fra Begyndelsen af havde vist en fornuftig og rosværdig Iver i at benytte dette nødvendige Onde for at virke til stadig Skolegang, var der dog endnu ikke faa, der under Henvisning til en Række ganske ugyldige Grunde selvraadigt havde undladt at diktere Mulkter for Skoleforsømmelser. En fortsat Overtrædelse, hvad dette Forhold angik, kunde kun betragtes som aabenbar Ligegyldighed mod Kongebudet.

Kommissionens Hverv har forstaaeligt nok været baade brydsomt og utaknemligt, thi hvad den end foretog sig, var den udsat for Kritik. 1819 forsøgte man at imødekomme de modstridende Interesser ved at bestemme kun at mulktare

for det halve Antal af de forsømte Dage med følgende Begrundelse: Kommissionen, som nøje kendte Beboernes højst trange Kaar, indsaa, at det vilde være urimeligt betydeligen at forøge Udgifterne for dem, da de hverken kunde betale Konge, Godsejer, Præst eller Skolelærer, hvad de var pligtige at betale, men skønnede paa den anden Side, at nogen Straf dog var nødvendig for at udvirke en mere stadig Skolegang.

De, der var idømt Mulkter, blev af Præsten fra Prædikestolen tilsagt om paa en nærmere fastsat Dag at indfinde sig i Skolen for at betale Bøderne (3 Sk. pr. forsømt Dag). Undlod de idømte at give Møde, skulde de enten betale Bøde for alle de Dage, deres Børn eller Tyende maatte have forsømt, eller overlades for Amtmanden til korporlig Straf.

Anordningens § 19 gjorde det ogsaa til en Pligt for Børnene at gaa i Kirke. De mindre Børn kunde Forældrene selv tage med sig i Kirken, men de, som hørte til den øverste Klasse i Skolen og var over 12 Aar gamle, skulde om Søn- og Helligdagene møde Skolelæreren ved Kirken og følge ind med ham samt forblive der, saa længe Gudstjenesten varede. Forsømte nogen af disse 2 Gange efter hinanden Kirkegangen, maatte de samme Mulkter anvendes, som var fastsat for Skoleforsømmelser.

Skolelæreren skulde anvise saa mange af Børnene, som kunde rummes der, Plads i Koret, og de, som havde de bedste Stemmer og bedst kunde holde Tonen i Sangen, skulde især vælges til at have denne Plads.

Skoleanordningen indskrænkede Forældrenes Raadighed over Børnene og paalagde nye Skattebyrder i en fattig Tid. Det er derfor forstaaeligt, at det de fleste Steder — i hvert Fald paa Landet — tog Tid, inden man fik Øjnene op for Betydningen af en forbedret Skoleundervisning, og at det først blev senere Slægtled givet at udfylde de Rammer, som Anordning af 1814 fastlagde for Danmarks Folkeskole.

Da den gamle Bygning ved Vebbestrup Skole var ny.

SOMMEREN 1824 blev der bygget ny Skole i Vebbestrup. Den første Skolebygning fra 1742 var »gammel og brøstfældig«, og man har formodentlig efterhaanden indset det haabløse i vedblivende at anvende store aarlige Beløb til Reparationer. I Aarene 1815—20 blev der saaledes til Reparation af Mur og Tag, delvis Fornyelse af Lofter, Døre og Vinduer anvendt mere end Halvdelen af, hvad den nye Skole kostede i 1824.

Man var dog ogsaa blevet paamindet fra højere Steder; thi Regnskabet for 1820 oplyser følgende: »Efter Amtsdirektionens Skrivelse af 9. Juni 1820 grundet paa Cancelli-Skr. af 18. Maj 1819 opkrævedes i Skolebygningspenge 3 Mk. pr. Td. Hartkorn«. Dette Beløb opkrævedes aarligt 1820—23.

I April 1824 begyndte saa Forberedelserne til den nye Bygnings Opførelse. Pladsen »Sønden for Skolehøjen« blev udset som den bedst egnede Byggeplads, og Sognefoged Peder Iversen, som ejede den, var da ogsaa villig til at afstaa den mod en billig Godtgørelse, som blev fastsat til 2 Rd. Bygningen skulde bestaa af 10 Fag, nemlig 3 Fag til Skolestuen og de øvrige til Vaaningshus for Skolelæreren. »Indretningen skulde være saa simpel som mulig, og Skolelæreren ikkun have en Stue, et Sovekammer, et lidet Kjøkken, et Bryggers og et Spisekammer«.

I en Beskrivelse af Vebbestrup Lærerembede fra 1859 opgives følgende Maal: Bolig af Bindingsværk, 3 Al. 9 Tom. høj, 8 Al. 6 Tom. dyb, 70 (?) Kvadratalen til Læreren.

Bygningskassens Tilstand skulde bestemme, hvor meget af Huset, der skulde mures med brændte Sten, men til vestre Ende ansaas de aldeles nødvendige. Præsten forment ogsaa, »at Forsiden af en saadan offentlig Bygning, der dog maatte være nogenlunde anstændig, burde mures med brændte Sten«.

Af Regnskab over Skolebygningskassens Indtægter og Udgifter 1823—24 vil det fremgaa, hvad det kostede at bygge ny Skole i de Tider, naar Indretningen var saa simpel som mulig:

INDTÆGT	Rd.	Mk.	Sk.
Da Sognebeboerne dette Aar maatte forrette meget Arbejde ved den nye Skolebygningens Opførelse, blev intet Pengebidrag opkrævet, men Overskudet af det ydede Tag blev solgt for	3	4	12
Beholdning fra 1823	205	1	15
	209	»	11

UDGIFT	Rd.	Mk.	Sk.
Kjøbmand Brendstrup for Tømmeret til 10 Fag Hus og adskillige andre Bygningsmaterialier	86	5	3
Kjøbmand Welling i Mariager for 10 Tylt Fjæl og 400 Søm	35	1	
Peder Iversen, Sognefoged i Vebbestrup, for Grunden, hvorpaa Skolebygningen er opført	2		
Søren Michelsen i Vebbestrup for 50 Grundsten	2		8
For 1500 Mursten	17	3	
Tømmermanden og Snedkeren	31		
Tækkemanden	6	3	
For Simer at stryge	1	4	
For Huusarbejde	12	5	
Smedearbejde	6	5	15
4 Td. Kalk	5	2	
8 Potter Tjære til Gavlen e. t. c.		5	
Et Bud til Mariager		1	4
	208	5	14

Bygningskassens Beholdn. for 1825, altsaa 13

Regnskabet er underskrevet:

Søren Michelsen,
Skolepatron.

I December 1824 blev Skolen paa Pastor Hasselagers Foranstaltning forsikret i Landets Brandkasse saaledes:

Stuehuset i Øster og Vester, 10 Fag	210 Rd. Sølv
Den gamle Bygning, nu Laden	40 » »
	<hr/>
	250 Rd. Sølv

Den gamle Skole fra 1824, nu Udhus.

Skolestuen kan dog ikke være taget i Brug før Aaret efter, idet der først i Foraaret 1825 blev taget Bestemmelse om at faa lagt Gulv i Skolestuen og faa denne forsynet med Kakkelovn. Angaaende disse Smaating fortæller Kommissionsprotokollen morsomt om en Meningsudveksling mellem Præsten, der følte sig som Haandhæver af Lovens Bestemmelser, og de øvrige Kommissionsmedlemmer, der hævdede, at Distriktets Fattigdom paabød den strengeste Sparsommelighed. Det ses ogsaa, at Bønderne i Kommissionen meget vel kunde hævde sig overfor Embedsmanden.

Præsten gjorde opmærksom paa en Paragraf i Skoleanordningen, der bestemte, »at Gulvet burde være enten af Bræder eller Muursten«, men Skolepatronen tillige med Forstanderen forment, at et godt Lergulv kunde gøre samme Nytte og meget vel kunde passere. Præsten svarede dertil, at han ikke kunde give sit Samtykke til, hvad der stred

mod Lovgivningen; men da Patronen med Forstanderen forklarede, at det ikke var deres Mening, at der ingensinde skulde lægges Bræde- eller Muurstensgulv, men kun, at dette burde udsættes, til et for Agerdyrkningen heldigere Tidspunkt forhaabentlig maatte indtræde, troede Præsten, uden at handle mod Lovens Aand, at kunne indvillige i deres Forlangende. — Naar Vaarsæden var lagt, skulde hver Gaardmand derfor bringe et Læs godt Ler og deraf et Lergulv lægges.

Da den i den gamle Skolestue staaende Kakkelovn var meget skrøbelig — saavel Over- som Underpladen befandtes at være itu, ligesom ogsaa Sidepladerne havde Brag — foreslog Præsten at købe en ny Kakkelovn, mens Kommissionens øvrige Medlemmer mente, at den gamle godt kunde sættes i Stand af en duelig Smed. Præsten erklærede saa, at kunde den sættes i saadan Stand, at den baade kunde være sikker med Hensyn til Ildsvaade og fri for at give Røg, som i en Skolestue paa ingen Maade maatte taales, havde han intet imod, at man sparede Beløbet, en ny Kakkelovns Anskaffelse vilde medføre.

Istandsættelsen kostede 2 Rd. 3 Mk.!

Den gamle Skolebygning, der blev indrettet til Lade, blev staaende til 1837. Da væltede den under en Foraarsstorm. Da den gamle Lade laa ubekvemt, fortæller Kommissionsprotokollen, bestemtes, at den nye skulde opføres langs med den vestre Side af den Sønden for Skolen liggende Plads, saaledes at selve Bygningen kom til at ligge i Nord og Syd. I den gamle Bygning havde før den nye Skolebygningens Opførelse foruden Stald og Lade ogsaa været Bolig for Skolelæreren og Skolestue — følgelig kunde den nye Bygning en Del indskrænkes, og det bestemtes, at den skulde bestaa af 6 Fag Huus.

Den nye Skole, der byggedes paa Pladsen Syd for Skolehøjen 1824, benyttedes som Skole til 1860 og som Lejlighed for Skolelæreren til 1881.

Hvordan Undervisningen foregik.

Der kan ogsaa gives Oplysning om, hvordan Undervisningen i den nye Skole gik for sig, idet den saakaldte

indbyrdes Undervisning blev indført fra Nytaar 1826. To Englændere oprettede i Aarhundredets Begyndelse en Del Skoler efter et bestemt Mønster, hvorved een Lærer kunde overkomme Undervisningen af et meget stort Antal Børn paa en Gang. Børnene deltes i flere Afdelinger, der undervistes af andre Børn, der var Lærerens *Hjælpere* og *Bihjælpere*. Læreren ordnede og satte i Gang, besørgede Op- og Nedflytning og indførte Resultater i en dertil indrettet Journal. Lærestoffet var paa Tabeller delt i nøje afgrænsede Lektioner.

Major Abrahamson, som havde Befalingen over et dansk Okkupationskorps i Frankrig 1815, havde der lært Metoden at kende og indgav Kong Frederik VI. den Tro, at Folkeoplysningen vilde fremmes meget ved dens Indførelse. Trods Modstand baade fra Biskopper og Cancelli vandt Metoden, der med sit militære Tilsnit begejstrede Kongen, Indpas i saa godt som alle Landets Skoler fra 1822 til Tiden omkring Kongens Død 1839. Da havde den kulmineret, og allerede i 40-erne var den stærkt paa Retur overalt.

K. Ottosen fortæller om, hvordan en Skolestue, hvor der blev drevet indbyrdes Undervisning, saa ud, og hvorledes Undervisningen kunde forme sig: »Rundt om paa Væggene sidder i et Kvarters Afstand fra Loftet en bred Liste med Numre paa, saaledes at Nr. 1 begynder ved højre Side af Katederet, og der sluttes med det højeste Nummer ved den venstre Side. Disse Tal er Børnenes Løbenumre. Nede paa Væggen i ca. 2 Alens Afstand fra Gulvet er anbragt en lignende Liste, dog ikke med Tal, men med smaa Knager til at hænge Tabellerne paa. Midt for den øverste Væg staar Katederet og ved begge Sider deraf et Bord, af hvilke i det mindste det ene er et *Sandbord*, d. v. s. et Bord med vandret Plade med ophøjede Kanter, saa at derpaa kan ligge et Lag Sand, i hvilket Børnene skal skrive Bogstaver og Tal, før de faar Lov at skrive paa Tavle. De øvrige Borde staar midt paa Gulvet saaledes, at der rundt omkring dem er en Gang paa henved et Par Alens Bredde. Disse Borde er forsynede med et Rækværk til at støtte Regne- og Skrivetabeller«.

Som Eksempel paa Undervisningen vælges en *Læsetime*: »Læreren fremtager de Tabeller, der skal bruges og giver

dem til Hjælperen. Denne gaar omkring og hænger dem op paa den omtalte Liste i et Par Alens Afstand, idet han begynder med de laveste Tabelnumre ved Katederets højre Side og fortsætter rundt, saa han ender ved den venstre. Derpaa træder Læreren hen til Katederet med Hjælperen paa venstre Side, giver et lille Stød i en Fløjte, og straks staar ethvert Barn under sit Nummer med Ryggen mod Væggen. Nu raabes Numrene op, og ethvert af de tilstedeværende Børn svarer »her«, naar dets Nummer nævnes. Dernæst udraaber Læreren først en Bihjælper, som straks gaar hen til Katederet og stiller sig foran det med venstre Side til det. Derpaa opraabes de 2—3 Børn, han skal læse med, saa nok en Bihjælper og hans Elever og saa fremdeles, indtil alle Numre er raabt op. De stiller sig stadig bag hinanden og danner derved en lang Række med den første Bihjælper i Spidsen. Paa et lille Stød i Fløjten sætter hele Rækken sig i Bevægelse og gaar Skolen rundt, indtil den første Bihjælper naar den laveste af de fremhængte Tabeller. Hvert Hold standser ved sin Tabel og staar med Ryggen til Tabellen, men paa et nyt Stød i Fløjten gør Børnene omkring, og paa nok et begynder de at læse eller stave.

Idet Rækken har passeret forbi Katederet, har Hjælperen overrakt hver Bihjælper en Pegepind samt et Skilt med »B« til at hænge paa sig som Tegn paa sin Værdighed. Hjælperen selv har faaet et Skilt med »H« paa«.

Ved Timens Slutning hævedes Undervisningen paa lignende Maade ved Signaler. I ethvert Fag skulde et stort Antal Tabeller gennemarbejdes, og en Del mekanisk Sikkerhed kunde nok derved opnaas, men som Helhed virkede det hele Maskineri ganske aandløst.

Den enevældige Konges Ønske maatte dog respekteres, og ogsaa i Vebbestrup viste man sig som loyale Borgere. Allerede 1822 blev et ret omfattende og kostbart Værk om Metoden anskaffet paa Skolekassens Regning, men først 1825 besluttede man »at gøre et Forsøg med denne af saa mange roste Læremetode, der virkeligen syntes at maatte gøre Undervisningen mere livlig«. Man vedtog at paaligne Distriktet 2 Mk. pr. Td. Hartkorn, 20 Sk. til Bygningskas-

sen, da der skulde anskaffes Inventarium til den nye Skole, de resterende 12 Sk. til Undervisningskassen, saa man kunde faa Midler til at faa de til den nye Undervisning nødvendige Tabeller klinede paa Pap. Det sidstnævnte Paalæg fandtes særlig nødvendigt, »da Undervisningskassen næsten ingen Indtægter havde af Betydning, naar den saa forhadte Mulkering ikke anvendtes uden i allerhøjeste Nødvendigheds Tilfælde«.

Nogle Tal fra Regnskaberne 1825 og 26 vil have Interesse i denne Forbindelse:

1825: Tvende Tylt Fjæl, 250 Søm til Bord,				
Bænke, Forhøjning til Læreren, en				
Tavle og nogle Lister til en Indbyrdes-				
Undervisningsskoles Inventarium	15	Rd.	4	Mk.
Til Snedkeren for 13 Dages Arbejde				
med at forfærdige dette Inventarium				
m. m.	4	»	5	»
1826: For Indb.-Undervisningstabellers Op-				
klæbning paa Pap	13	»	0	»
En Benfløjte til Brug for Læreren ved				
indb. Undervisning			2	»
10 Pegestokke til Brug ved indb. Un-				
dervisning			2	»
Bændler til Stropperne i Tabellerne .			3	»
Rejsepenge til Læreren, da han rejste				
bort for at lære indb. Undervisning .	2			

Metoden kan ved Vebbestrup Skole spores til op i 1840-erne, men der tales ikke meget om Resultater. Ved Foraarseksamen 1826 blev yngste Klasse prøvet i den indbyrdes Undervisning, »men da Metoden saa nylig var indført, var den deraf forventede hastige Fremgang endnu ikke synderlig at spore«. Om Efteraaret samme Aar klages der over, »at da Sommerskolegangen havde været ubetydelig, havde den indbyrdes Undervisning, uagtet den virksomme og nidkære Skolelærers Flid, dog endnu ikke kunnet drives med synderligt Held«. Saavel Kommissionen som Skolelæreren nærede dog det Haab, at naar nu den stadigere Vinterskolegang begyndte, vilde de gavnlige Virkninger af den nye Metode snart ses. 1832 bevidnede Kommissionen Læreren sin Tilfredshed med hans Flid, — omend Bøgerne

kunde havde været ført med større Nøjagtighed. Da imidlertid Læreren var til Aars og havde vanskeligt ved at sætte sig ind i den indbyrdes Undervisnings Metode, havde man ikke noget at indvende. 1836 turde man ikke straks overlade den nye Lærer, Stærdahl, den nye Journal, »da han ved sin Ankomst ej var øvet i den indbyrdes Undervisning«. Om han senere blev det, meldes der intet om.

Paa dette Tidspunkt var de fleste rundt om i Landet, Autoriteter og Lærere, og vel ogsaa Befolkningen, dog ved at blive trætte af den megen Aandløshed i Skolerne, og det kan kun betegnes som naturligt og glædeligt, at Metoden snart efter afgik ved Døden — som alle »Patentmetoder«.

Den paatænkte Jordlod.

Da man 1815 udarbejdede Plan for den Skolelæreren tilkommende Løn, havde man — som omtalt — ogsaa i Sinde til Skolen at lægge en Jordlod, der »i Betragtning af Skolelønnens Ringhed skulde drives af Vebbestrup Sogns plovdrivende Beboere«. Til Embedet var dog endnu kun den »liden Toft« paa ca. 1 Td. Land, som var tillagt Skolen ved Oprettelsen. Om end Vebbestrup 1742 kun bestod af 2 (eller 3) Gaarde, blev disses Jordtilliggende jo uden Tvivl dyrket i Fællesskab, og før Udskiftningen af Fællesskabet havde Skoleholderen Ret til om Sommeren at lade sine Husdyr gaa i Drift med Byfællernes Kreaturer.

En Forordning af 1781 bestemte, at der ved Udskiftningen af Landsbyfællesskabet skulde tillægges Degne og Skoleholdere et lidet Stykke Jord paa et belejligt Sted, og i ethvert Tilfælde skulde uvildige Mænd bedømme, hvor megen Jord efter Stedets Beskaffenhed Skoleholderen burde have til sine Kreaturer. Størrelsen af denne Jordlod blev 1801 bestemt til at være tilstrækkelig for 2 Køers og 6 Faars Græsning Det var dog først i 1831, at man i Vebbestrup paa Foranledning af de højere Autoriteter, der havde Opmærksomheden henvendt paa den tilstedeværende Mangel, forsøgte at faa Jordlod lagt til Skolen.

De to Gaardmænd i Vebbestrup, Peder Iversen og Sognefoged Anders Nielsen, der ejede Jorden omkring Skolen, var

imidlertid ikke villige til ved mindelig Overenskomst at overlade Kommissionen den Jord, der blev anset for bedst egnet til Skolejord. Peder Iversen troede sig fritaget for at levere Jord til Skolelod, da en Del af hans Ejendom var ham frataget til den nye Landevej, og Anders Nielsen vilde ikke i Mindelighed afhænde noget af sin Markjord, der især var bekvem, da den stødte umiddelbart op til den lille Toft, Skolelæreren var i Besiddelse af. Derimod ejede begge et Stykke opdyrket Hedejord paa omtrent 4 à 5 Td. Land, som de tilbød Kommissionen. A. Nielsen forlangte for den Del af Jorden, han ejede, 32 Rd. pr. Td. Land, P. Iversen for sin Andel 35 Rd. pr. Td. Land. Kommissionen kunde dog ikke anbefale Købet af denne Jordlod: den laa for langt fra Skolen, var kun meget maadelig af Beskaffenhed og Prisen for høj.

Stiftamtmanden i Aalborg gav derefter Kommissionen Ordre til at sammenkalde Distriktets Beboere — in specie de to Lodsejere i Vebbestrup — til et Møde om Sagen: Da de Lodsejere, der kunde være Tale om, ikke havde villet afstaa Jord paa passende Sted, blev et Landvæsenskommissionsmøde — bistaaet af en Landinspektør — paa Aastedet nødvendigt for at bestemme, dels hvor en Jordlod af passende Størrelse burde udlægges, dels den Godtgørelse, som derfor burde ydes. Distriktets Beboere skulde tillige gøres bekendt med, at Omkostningerne i den Anledning vilde falde Kommissionen alene til Last, hvorfor man raadedes til at faa truffet en mindelig Ordning.

Om dette Møde, der fandt Sted 1. Maj 1831, berettes i Skolekommissionens Forhandlingsprotokol: Da Lodsejerne i Vebbestrup vedblev deres Afslag til at levere passende og velbeliggende Skolejord mod rimelig Betaling, besluttede Kommissionen overensstemmende med Distriktets Beboeres Ønske, at ansøge Stiftamtet om Fritagelse for at anskaffe Jordlod, saafremt Sognet skulde betale Omkostningerne ved et Landvæsenskommissionsmøde. Vilde derimod enten Stiftamtet overtage disse Omkostninger, eller de kunde tilsvares af vedkommende Lodsejere i Vebbestrup, der sad i ulovlig Udskiften, da de i Mindelighed havde skiftet Jorderne ind-

byrdes til 3die Mands — her Sognets og Skolelærerens — Fornærmelse, saa ønskede saavel Kommissionen som Beboerne Skolejords Anskaffelse.

Ikke mindst den sidste Bemærkning er interessant, da den giver et Fingerpeg til Bestemmelse af Tidspunktet for Udskiftning af Fællesskabet i Vebbestrup Sogn.

Angaaende omtalte Sag berettes der ikke yderligere i Kommissionsprotokollen. Længere frem i Tiden forsøgte flere af Lærerne gentagne Gange at faa udlagt Skolejord. Disse Forsøg kom der dog lige saa lidt ud af som af ovennævnte. For Afsavn af Jordlod fik Læreren 4 Tdr. Byg, 3 Rd. i Græsningspenge til en Ko og 6 Rd. til 6 Faar, dertil fra 1846 ekstra 2 Td. Rug.

Som Afslutning paa Afsnittet af Skolens Historie i forrige Aarhundredes første Halvdel skal nævnes de Mænd, der 1814—41 var Medlemmer af de skiftende Skolekommissioner.

Ved Fattigvæsenets Ordning i 1803 havde man inddelt Landet i *Sognedistrikter* svarende til Pastoraterne og saaledes omfattende et, to eller tre Sogne. Samme Inddeling benyttedes ved Skolevæsenets Ordning 1814, og Grundlaget var hermed lagt for den senere sognekommunale Inddeling. I hvert Sognedistrikt oprettedes en Sogne- og en Skolekommission til Bestyrelse af henholdsvis Fattig- og Skolevæsenet. Forordningen af 1841 indførte for hvert af de nævnte Distrikter Sogneforstanderskaber, hvori Sognepræsten og enkelte af de største Lodsejere tog Sæde, medens de øvrige Medlemmer valgtes af og blandt de Beboere, som var Ejere eller Brugere af Grundejendom af en vis Størrelse, Under Sogneforstanderskaberne henlagdes forskellige kommunale Anliggender, især Fattigvæsen, Skolevæsen og Vejvæsen (Bivejene), medens Sogne- og Skolekommissionerne nedlagdes (Skolekommissionerne opstod igen 1868).

Medlemmer af Skolekommissionen for Vebbestrup Skoledistrikt 1814—41:

1814—17: Pastor Almstrup, Selvejer Knud Nielsen, True, (Skolepatron), Selvejer Søren Jensen, Østerdoeuse, f. omkr.

1777, d. som Aftægtsmand i Østerdoense 1849, (Skoleforstander), Selvejer Søren Michelsen, Vebbestrup, f. 1772, d. som Husmand i Østerdoense 1840 (blev Skoleforstander i Oktober 1816).

1817—25: Pastor Hasselager, Gaardmand Søren Michelsen, Vebbestrup, (Skolepatron), Gaardmand Jens Kjeldsen, Hvarre, (Skoleforstander), Gaardmand Søren Jensen, Østerdoense, (Skoleforstander).

1825—34: Pastor Hasselager, (fra 1827: Pastor Heiberg Jürgensen), Gaardmand Hans Jensen Damborg, Gandrup, f. omkr. 1774, d. som Aftægtsmand i True 1847, (Skolepatron), Gaardmand Søren Olesen, Gandrup, (Skoleforstander), Gaardmand Peder Pedersen Møller, Hvarre, f. omkr. 1774, d. som Husmand i Hvarre 1842, (Skoleforstander).

1834—41: Pastor Heiberg Jürgensen (fra 1837: Pastor Münter), Skolepatron var nu Kaptajn Joh. Caspar de Mylius (f. 1776, d. 1852) som største Lodsejer i Sognet. De skiftende Godsforvaltere udøvede dog Patronatskabet paa hans Vegne, først de Lautrup, fra 1836: Thorlund. Skoleforstandere var: Gaardfæster Albrecht Pedersen, Fragdrup, f. omkr. 1789, d. 1842, Gaardmand Søren Jensen, Østerdoense.

1842 er følgende Sogneforstandere traadt i Skoleforstandernes Sted: Sognefoged og Gaardmand Anders Nielsen (Rytter), Vebbestrup, og Gaardmand Niels Pedersen, Gandrup. Pastor Ebeling blev Formand for det første Sogneforstanderskab.

Under Sogneforstanderskab og Sogneraad.

SOM NÆVNT blev den stedlige Styrelse af Skolevæsenet overdraget Sogneforstanderskaberne (opr. iflg. Lov af 13. August 1841), der skulde varetage samtlige kommunale Anliggender.

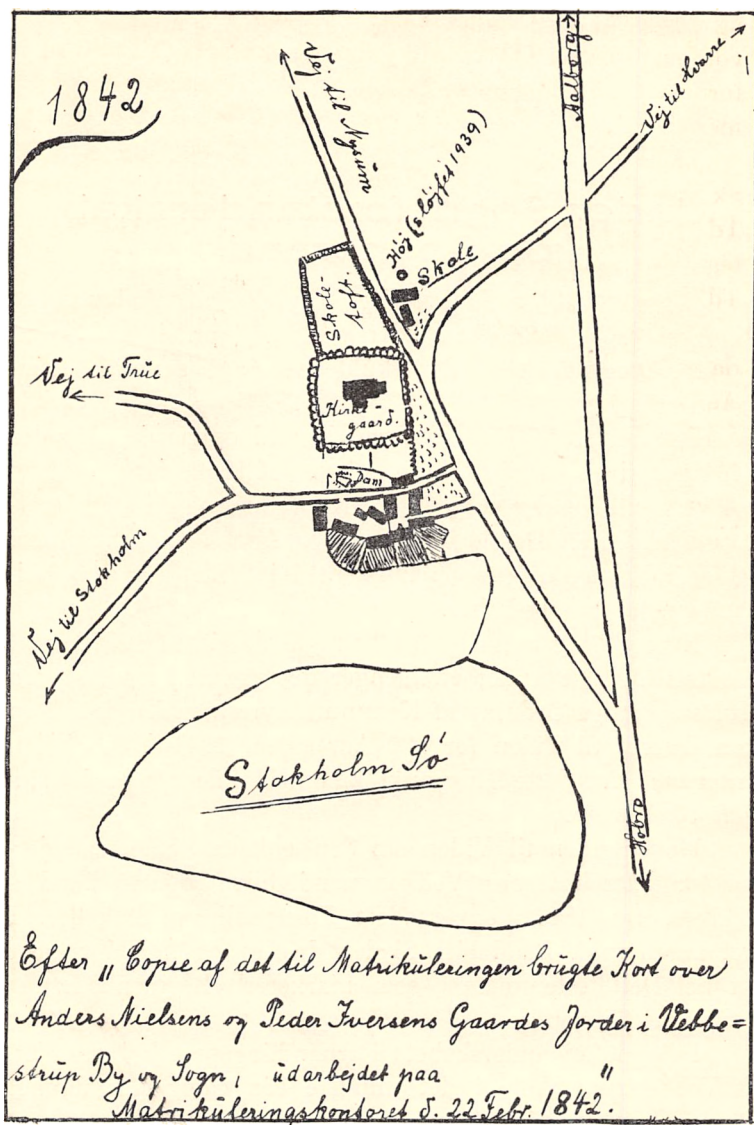
Det Selvstyre, Kommunerne herved opnaaede, sikredes yderligere i en Paragraf i Grundloven af 1849, der gav Løfte om en ny Lov, der skulde give Kommunerne en mere selvstændig Stilling. Denne Lov, der dog først blev gennemført 1867, indførte Betegnelsen Sogneraad i Stedet for som hidtil Sogneforstanderskaber.

Naar det er naturligt at betragte de sidste 100 Aar af Skoleus Historie under et, hænger det sammen med, at den første egentlige Ordning af Kommunestyret paa Landet netop kan dateres til Tiden for 100 Aar siden. 1841 blev Skolen *kommunal*, fra dette Tidspunkt kan man tale om et *kommunalt Skolevæsen*.

Hovedkilden til Viden om den enkelte Skole maa derfor for dette Tidsrums Vedkommende blive Sogneforstanderskabets, fra 1867 Sogneraadets Forhandlingsprotokoller. I det kommunale Raad blev Skolen drøftet, og her blev taget en hel Del Bestemmelser, som markerer »Begivenhederne« i Skolens Tilværelse.

I Sogneforstanderskabets Forhandlingsprotokol ses det, at Vebbestrup Skole i det mindste een Gang har dannet Ramme om et enigt Sogn — en Aprildag 1848.

1848, som er et af de mest begivenhedsrige Aar i vor Historie, kom det danske Folk ud for Oplevelser, der vakte en hidtil ukendt Forstaaelse af Folkefællesskabets Værdi, i Enighed og Samfølelse tog man fat paa Løsningen af de Opgaver, Øjeblikket krævede, og alle Vegne vistes en ene-

staaende Offervilje — at et Pust af »Aanden fra 48« ogsaa har blæst hen over Vebbestrup Sogn, viser følgende: 5. April 1848 var Sognets Beboere sammenkaldt til et Møde i Skolen. Sogneforstanderskabets Formand opfordrede til med vil-

lig Fædrelandskærlighed efter Omstændighedernes Krav at yde saa stort et Offer, som enhver paa nogen Maade maatte formaa til Fædrelandets Bedste og den i Sønderjylland sammenkaldte Hærs Behov.

Man tegnede sig for følgende Ydelser: 7 Rd. 4 Mk. 8 Sk. i Penge, 9 Td. 4 Skp. Rug, 4 Td. 3 Skp. Byg og 19 Td. 1 Skp. Havre. Ved et lignende Møde i Rold 10. April tegnede man sig der for: 69 Rd. 3 Mk. 4 Sk. i Penge, 2 Td. 2 Skp. Rug, 1 Td. 4 Skp. Byg og 1 Td. Havre.

For Pengene havde man tænkt at købe en Hest, men da Beløbet ikke forslog hertil, sendtes det til Stiftamtet i Aalborg. Kornet afleveredes til Byfogden i Hobro.

Det var i Trearskrigens første Aar, at man kunde lægge indbyrdes Stridigheder til Side og sætte en Fællesvilje ind i en stor Sags Tjeneste. Inden denne Krig var afsluttet, var man dog i Vebbestrup Sogn langt mere optaget af en »Krig« indenfor Sognets Grænse — mellem Stedets Lærer og Sognets Befolkning.

Niels Chr. Buch var 1844 blevet Lærer i Vebbestrup, og de første Aar er formodentlig gaaet roligt og fredeligt; der meldes i hvert Fald ikke om det modsatte. Men fra Sommeren 1850 blev der en stærk Uro omkring Skolen, og Sogneforstanderskabet modtog dette og de følgende Aar en stadig Strøm af Klager over Læreren, der efterhaanden fik Flertallet af Beboerne paa Nakken. Efter alt at dømme har Buch, der var af anset og velstaaende vestjysk Bondeslægt, været en stejl Natur, der ikke var uden Skyld i de paaklagede Forhold, der i næsten alle Tilfælde drejede sig om for haard Afstraffelse af Børnene. Læreren fik baade Irettesættelse og Bøde, og da Klagerne stadig vedblev, blev han fra 1. Juli 1855 entlediget fra Embedet. Af Vebbestrup Skolekasse udbetaltes dog en mindre Pension til ham i nogle Maaneder efter Afskedigelsen.

Hele denne kedelige Sag er dog ikke uden oplivende Momenter. Følgende Uddrag af Forstanderskabets Forhandlingsprotokol fra Aaret 1851 vil give et Indtryk af, hvilke

Sager det kommunale Raad paa den Tid ogsaa kunde blive stillet overfor, og tillige vise, at Børn for 91 Aar siden kunde være mindre velopdragne:

»I Anledning af, at det er oplyst, at Gaardmand Søren Christensen Bachs Tjenestedreng Adolph, som gaar i Vebbestrup Skole, har ituslaget to Ruder paa Skolevinduerne og borttaget fem Blækhuse, som stode i Vinduerne, henvendte man sig til Drengens Husbond, som erklærede sig villig til at betale de ituslagne Ruder og de ikke tilskadekomne Blækhusets Værdie. Med Hensyn paa Drengen selv, da bestemtes det, at der foruden en alvorlig Irettesættelse skulde i en eller to af Forstanderskabets Medlemmers Nærværelse tildeles ham nogle Rap af en passende Tamp.

Da Lærer Buch et Par Maaneder senere klagede til Forstanderskabet over, »at samme Adolph havde overøst ham og hans Kone med Skjældsord«, fik Gaardmanden Tilsigelse om at møde med Drengen paa Gandrupgaard, hvor Forstanderskabet holdt Møde. Dels havde Drengen forsømt Skolen i mere end to Maaneder, og dels havde den ham dikterede Straf endnu ikke kunnet udføres. »Man var enig om, at der burde tildeles ham en korporlig Revselse, men da hverken Drengens Husbond eller nogen af Sogneforstanderne vare at formaae til at exequere Straffen, vidste man ingen anden Udvej end at indstille Sagen til Skoledirektionens Afgørelse!«

Dennes Afgørelse gik ud paa, at Drengen paa Grund af hans meget unge Alder maatte slippe med en Irettesættelse for Tyveriet af Blækhusene, medens Buch for den Overlast, der var overgaaet ham og hans Kone, selv, om han fandt tilstrækkelig Anledning dertil, maatte søge Rettens Hjælp til at faa Drengen afstraffet.

Fra Midten af forrige Aarhundrede kan der konstateres en kendelig Stigning i Befolkningstallet i Vebbestrup Sogn.

Landet befandt sig i en økonomisk Fremgang, og Landbrugstjenestemandene arbejdede under stigende Konjunkturer, hvilket stod i Forbindelse med, at der netop paa den Tid var skabt nye,

indbringende Eksportmuligheder. Landets udnyttede Areal forøgedes stærkt, Gaarde udstykkedes, og Husmandslodder oprettedes. »I 1850-erne fik vi ca. 2.000 nye Gaardbrug og 27.000 nye Husmandsbrug« (Vilh. la Cour).

Denne Udvikling for Landet som Helhed er meget kendelig i Vebbestrup Sogn, der indtil omtalte Tidsperiode kan betegnes som stillestaaende. 1742 var her 42 Hartkornsbesiddere, i Berings »Skole-Calender« (trykt 1844) oplyses, at der 1842 fandtes 35 Gaarde og 9 Huse i Vebbestrup Sogn. Skolens Børneantal stod i Forhold dertil, 1819 f. Eks. var der 33 Børn i Skolen, hvilket er samme Tal som ved Oprettelsen 1742.

Fra omkring 1850 kommer der imidlertid en Forandring i dette Forhold, hvilket nogle Tal vil vise:

1856 44 Børn i Skolen		1864 86 Børn i Skolen
1858 57 — - —		1865 92 — - —
1860 64 — - —		1867 . o. 100 — - —
1863 71 — - —		

En saa voldsom Stigning i Børnetallet maatte nødvendigvis kræve Udvidelse af Lokaliteterne ved Skolen, og en Dag i December 1858 sad da ogsaa Sogneforstanderne bøjet over en Tegning til en ny Skolebygning. Man enedes om at indsende denne Tegning med Overslag til Ministeriet samt andrage om Tilladelse til at optage et Laan paa 500 Rd. til Skolens Opførelse.

Man greb for øvrigt ved denne Lejlighed til et ganske ekstraordinært Middel, idet det vist er første Gang i Kommunens Historie, at man vedtog at laane Penge. Tanken om, at Sognet skulde bebyrdes med Gæld, maa imidlertid have været Beboerne for voldsom, for skønt Tilladelsen til at optage nævnte Laan blev givet, ønskede Sognets Beboere dog ikke, at der blev gjort Brug af den, hvorfor man stillede Byggeriet i Bero til 1860 og paalignede hver Td. Hartk. 4 Rd. ekstra til den nye Skole.

Skolebygningen, der kun rummede et Klasseværelse, blev sandsynligvis bygget paa den nuværende Skoles Plads, og den gamle Skolebygning vedblev at være Lærerbolig. I Regnskabet over Vebbestrup Sogns alm. og specielle Skolekasse

for Aaret 1860 er opført følgende Udgifter ved den nye Skolebygningens Opførelse:

	Rd.	Mk.	Sk.
S. P. S.s Enke for en Tegning og Overslag	5		
Juul i Hodals Mølle for Mursten	95	4	13
P. Chr. Sørensen i Stokholm for Mursten	7		8
N. P. Tordrup for Mursten	4		
S. Tygesen i Thingbæk Mølle for Kalk.	14		
Borgen for Kalk	9		
Kjøbmand D. Friis for Tømmer, Bræd- der og Lægter	100	1	
Kjøbmand Chr. Smidt for Tømmer, Søm og Planker	34		4
N. Andersen og S. Bach for Grundsten.	16		
Chr. Hermansen for Mursand	2		
P. Pedersen for Vinduer og Døre m. m.	83	2	
A. Sørensen for 800 Favne Simer.	2		
Smed Hagen for Smedearbejde	6	4	12
S. P. Møller for en Laas m. m.	2		4
P. Nielsen: Licitationsbeløbet for Murer- og Tømrerarbejdet og en Stentrappe ved Døren	50	4	
J. Mortensen for Skolens Tækning	4		
Jernstøber Jørgensen for en Ventil og en Randovn	38	3	12
Skolens Anføring i Brandkasse	1	5	6
	476	2	11

Der blev leveret til Tækning 391 Lisp. 14 $\frac{1}{2}$ Pd. Tag
— 4 Lisp. pr. Td. Hartk. — og Beboerne udførte in natura
80 Spanddage og 87 Gangdage.

Regnskabet er underskrevet:

Fragdrup, den 30. December 1860.

Jens Pedersen,
Skolepatron.

Peder Jensen Møller var paa den Tid Lærer ved Skolen.
Fra hans Tid stammer følgende Beskrivelse af Vebbestrup
Lærerembede: 54 Børn, Reguleringssum (d. v. s. Embedets
Løn omsat i Penge): 232 Rd. 42 Sk. Læreren fik 4 Td. Rug,
16 Td. Byg., 20 Rd. for Kirkesang, Offer og Accidentser:

60 Rd., Smaaredsel: 5 Rd. Erstatning for manglende Skolejord: 2 Td. Rug, 4 Td. Byg samt 9 Rd. Anordningsmæssig Brændsel og Foder. Fribolig af Bindingsværk tæt ved Kirken, $1\frac{1}{2}$ Mil fra Hobro og $\frac{3}{4}$ Mil fra Mølle. Jordlod: 1 Td. sandmuldet Jord tæt ved. Der holdes 2 Køer og 3 Faar. Brønden er uden Vand 9 Maaneder af Aaret, Vand hentes $\frac{1}{8}$ Mil borte.

Først 1863 blev der sørget for en ordentlig Brønd. Den Brønd, der var uden Vand største Delen af Aaret, var gravet 1856 i en Sig, der tilhørte Søren Christensen Bach. Den havde kun en Dybde af mellem 5 og 7 Alen og skulde erstatte en anden, der fandtes lidt sydligere i samme Sig, og som altsaa maa have været endnu ringere.

Den nye Brønd, der blev sat med Mursten og forsynet med Brøndramme og Vinde med Spand, kostede godt 66 Rd., saa efter den Tids Forhold er dermed sikkert gjort, hvad der kunde gøres for at raade Bod paa den unægtelig meget mangelfuld Vandforsyning til Skolen.

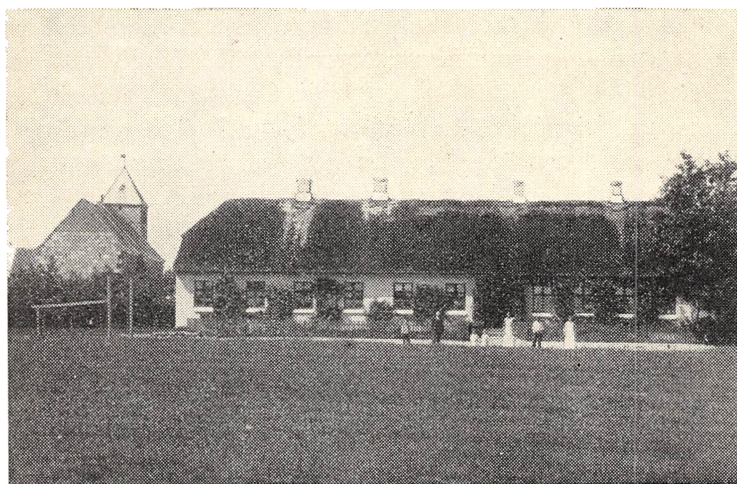
Da Antallet af skolepligtige Børn i April 1867 var over 100, og Loven i den Anledning stillede Krav om forøget Klassetal, besluttede man, da Læreren efter Overenskomst med Forstanderskabet var villig til at afgive det fornødne Rum, at oprette en Pogeskole i den gamle Skolebygning. En Seminarieaspirant skulde under Skolelærerens nærmere Tilsyn lede Undervisningen.

Denne Ordning blev dog ikke gennemført, da der indtraf noget helt uforudset: Den i 1860 opførte Skolebygning brændte under et Tordenvejr 6. September 1867.

Om dette Uvejr findes følgende Notits i »Hobro Avis« for Løverdagen 7. Septbr.:

I Gaar Eftermiddags rasede et heftigt Tordenvejr her over Byen og Egnen. Lyn fulgte paa Lyn, og Tordenens Rullen bragte stundom Vinduerne til at klirre. I Landsbyen Hauerslev slog Lynet ned i en Ladebygning, som afbrændte. Skolen i Vebbestrup Nord herfor skal ligeledes være lagt i Aske, og i Thorup faldt der i Gaar Eftermiddags saa store Hagl, at flere Vinduesruder itusloges. Uvejret, der først ophørte henimod Kl. 11, var ledsaget af voldsomme Regnskyl, der desværre sikkert have forarsaget megen Skade paa den paa Marken henstaaende Sæd.

Den Skolebygning, der blev opført i Sommeren 1868, — den fjerde Skolebygning — vil huskes af mange af det nulevende Slægtled, idet den benyttedes til 1912, da den nuværende Skole blev bygget. Førnævnte Plan om en Poge-skole blev skrinlagt, og man besluttede at indrette Skolen med to Klasseværelser og Bolig til en Andenlærer.

Den gamle Skole i Vebbestrup, opført 1868, Førstelærerens Lejlighed (Nord for Indgangsdøren) tilbygget 1881.

Det blev det sidste Sogneforstanderskabs Opgave at forberede Byggeriet, men det blev det første Sogneraad, hvis Formand var Proprietær Fønnesbech, Mylenberg Ladegaard, der maatte sørge for Udførelsen.

Arbejdet blev ved Licitation overgivet til Søren Lausen i Hobro for 1629 Rd., og en særlig Bygningskommission, bestaaende af Søren Bach, Vebbestrup, Knud Chr. Nielsen, True, og Kähler, Hvarregaard, førte Tilsyn med Byggeriet. Hele Bygningen var planlagt til at være paa 9 Fag, hver Skolestue 3 Fag à $2\frac{3}{4}$ Al., og de mellemliggende 3 Fag à $2\frac{1}{2}$ Al. skulde anvendes til Gang og Beboelse for Andenlæreren.

25. Juni 1868 blev Bygningen afleveret til Sogneraadet, der samme Dag indstillede Læreren i Vebbestrup, Chr. Tandrup, til Lærer ved Rold Skole.

Der blev altsaa med det samme Brug for to nye Lærere i Vebbestrup. Bertel Jakobsen Bjerre tiltraadte 1. Oktober 1868 som Førstelærer og Isak Jørgensen Christensen 1. Januar 1869 som Andenlærer ved den nye Skole.

Sidstnævntes Løn blev bestemt saaledes: 160 Rd. + Halvdelen af Skolepengene, der for hans Vedkommende udgjorde ca. 30 Rd. (Loven af 8. Marts 1856 fastsatte som en Del af Lærerlønnen 3 Mk. pr. skolesøgende Barn), dertil 10.000 Tørv til Opvarmning af den ene Skolestue og Lærerens private Lejlighed samt anordningsmæssig Bolig for en ugift Lærer.

Førstelæreren havde til sin private Lejlighed faaet Raadighed over hele den gamle Skole 1860, da der blev bygget en særskilt Skolebygning. Sidst i 70'erne blev en gennemgribende Reparation af Boligen paakrævet, og da Lærer Hare tilbød at tilstille Kommunen et Laan paa 2000 Kr. at forrente og afdrage i 10 Aar, gik Sogneraadet ind paa at bygge helt ny Lærerbolig. Til denne udarbejdede Møllebygger Pedersen, Tvillinghøjgaard, en Tegning i Overensstemmelse med Forslag fra Sogneraadet: Lærerboligen kunde opføres i Forbindelse med selve Skolebygningen, hvis nordre Gavl kunde nedtages og Bygningen derefter forlænges, hvilket Pladsen tillod. Arbejdet blev overdraget Jens Chr. Eriksen i Hvarrehuse for 2200 Kr.

I Juli 1881 kunde Lærer Hare flytte ind i den nye Bolig, hvorefter den gamle Skole blev omdannet til Udhus (Stald og Lade m. m.). Som saadant har den gamle Bygning jo gjort Tjeneste til den Dag i Dag.

De sidste Aartier af forrige Aarhundrede viste fortsat en meget stærk Stigning i Indbyggerantallet i Vebbestrup Sogn.

1850 boede i Sognet 413 Mennesker, i 1890 var der 987, en Stigning paa 139 %. En endnu voldsommere Stigning viste Skolens Børnetal i samme Tidsrum: fra ca. 40 til 173 Børn, en imponerende Stigning paa ikke mindre end 332 %.

Det kan ikke bebrejdes de Mennesker, der byggede Skole 1868, at de ikke kunde forudse en saadan Udvikling; men

en Kendsgerning er det, at Skolen meget snart viste sig at være alt for lille til at rumme det stedse stigende Antal Børn. Allerede i 1880'erne var Pladsmangelen i Vebbestrup Skole saa generende, at en Del Børn fra Hvarrehede og Gandrup blev beordret til at søge Rold Skole.

At der paa en eller anden Maade blev hidført en Ordning, der udvidede Rammerne om Sognets Skolevæsen, maatte

Vebbestrup Skoles yngste Klasser 28. November 1889.

anses for en Nødvendighed, og Beboerne i True, der flere Gange havde forsøgt at faa Sognets vestlige Del udskilt som et særligt Skoledistrikt, først i 1846, senere i 1876, fandt derfor paany Lejligheden gunstig og indgav 1888 Andragende om en selvstændig Skole for True og Omegn.

Sogneraadet mente dog, at skulde der bygges, vilde det være bedst at udvide Skolen i Vebbestrup, da Hvarrehede og Ø. Doense med lige saa stor Ret kunde kræve Skole som True.

Skolesagen satte i mange Aar Sindene i Bevægelse i Sognet. 1888—93 blev den drøftet i 17 Sogneraadsmøder samtidig med, at en livlig Brevveksling var i Gang mellem Sogne-

raadet paa den ene Side, Skoledirektionen, Stiftamtet og Ministeriet paa den anden.

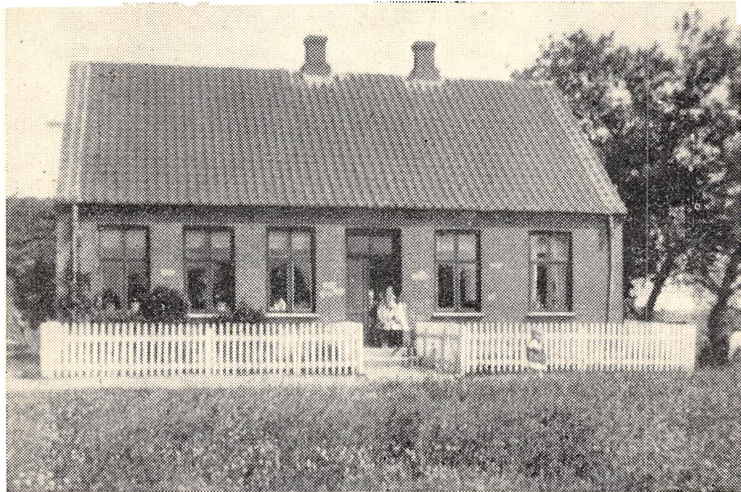
10. Februar 1890 faldt det første »afgørende« Ord i Sagen: Ministeriet kom til det Resultat, at der skulde oprettes et eget Skoledistrikt for True og Omegn, og trods voldsom Protest fra Sogneraadet og Flertallet af Beboerne i Vebbestrup Sogn fastholdt Ministeriet i flere Aar sin Afgørelse — uden at Paabudet dog blev efterkommet.

I flere Skrivelser fremførte Sogneraadet sine Grunde overfor Ministeriet: Kun 29 af 38 Beboere i True ønskede den paabudte Ordning, 1 i V. Doense og 3 i Stokholm, mens Resten af Beboerne var imod den (en af Skrivelserne var ledsaget af 150 Underskrifter af Sognets Beboere). — Hvis der skulde bygges, ønskede man oprettet et Embede for en Tredjelærer eller en Lærerinde i Vebbestrup, en Ordning, der vilde være til Gavn for hele Sognet og billigere for Kommunen, der var daarligt økonomisk stillet. Kommunebidragene steg fra Aar til Aar, og da de fleste Ejendomme var udstykkede saa stærkt, at de havde ondt ved at føde en Familie, udøvede allerede de nuværende Bidrag et stærkt Tryk paa samtlige Skatteydere.

Ministeriet stillede sig dog fuldstændig afvisende overfor de fremførte Grunde, ja forlangte endog inden en vis Tidsfrist indsendt Forslag til Erhvervelse af Byggeplads med Jordlod og Plan til Lærarløn, og skønt Beboerne i True under Sagens Forløb blev mere stemt for en Pogeskole og androg om Oprettelse af en saadan, fastholdt Ministeriet under 12. November 1891 sin tidligere trufne Afgørelse.

Sogneraadet vedblev »at tale Roma midt imod«, ikke alene nægtede man at oprette Embedet i True, men vedtog i et Møde 8. Juni 1892 (med 4 Stemmer mod 3) at oprette et Lærerindeembede i Vebbestrup. Man maa dog, forinden denne Afgørelse blev truffet, ogsaa have beskæftiget sig med Tanken om Forskoler. Den Ordning, der blev den endelige, ses nemlig første Gang skitseret i et Brev af 26. Februar 1892 fra Sogneraadsformanden til Skoledirektionen, hvor den nævnes som en Mulighed, der vilde være mere hensigtsmæssig end den af Ministeriet paabudte Ordning: »Med Tanke for

den Bevægelse, der for Tiden er oppe for Forskoler, vil den nuværende Tilstand i Vebbestrup let kunne ordnes saavel paa en billig som paa en tilfredsstillende Maade, idet den nuværende Skole, der ligger midt i Sognet, kan gøres til Centralskole for Sognets store Børn, og Forskoler kunne ligge i Udkanter i Sognet.«

True Forskole.

Det blev denne Tanke, Ministeriet slog ned paa for at komme ud af den prekære Situation, idet Svaret paa Sogneraadets Afgørelse lød paa, at der i Aaret 1893 skulde oprettes to Forskoler i Vebbestrup Sogn.

Da Vebbestrup Skoles Børnetal i disse Aar var nedadgaende, mente Sogneraadet ikke, at det var overhængende nødvendigt at bygge nye Skoler, og under Henviſning til en Paragraf i Kommunalloven 1867: »Uden Sogneraadets Samtykke kan ingen Udgift afholdes af Kommunens Kasse«, nægtede man at efterkomme ogsaa dette nye Paabud. I Marts 1893 indvarsledes Beboerne i begge Sogne til Møde om Sagen, og Flertallet enedes om at lade den afgøre ved Domstolene og staa Last og Brast med hinanden om Udgifterne i den Anledning.

Om Sagens Udfald giver Sogneraadets Forhandlingsprotokol ingen Besked. Først under 23. April 1897 staar der: Paabud fra Hellum-Hindsted Herreders Provsti om inden Aarets Udgang at opføre to Forskoler i Vebbestrup Sogn. Vedtoges at efterkomme Paabudet.

En Dag i Maj 1897 blev Pladsen for Doense og True Forskoler udset. True Forskole bestemtes at skulle ligge ved Vejen mellem Vebbestrup og True ved Bolsmand Jens Christensens Ejendom, mens Doense Forskole skulde ligge paa Skyttebakken ved Hobro-Aalborg Landevej. Det blev samtidig stillet Sogneraadet i Udsigt, at en tredie Forskole med Hvarre som Navn kunde ventes paabudt næste Aar. Skolen kom dog ikke til at ligge i Hvarre. I Foraaret 1898 blev det bestemt, at den skulde ligge Øst for Chr. Sørensens Gaard i Gandrup.

Jensine Andersen var den første Lærerinde i True, Marie Hansen i Doense. Disse to var kaldede fra 1. Januar 1898. I Gandrup Forskole begyndte Undervisningen 1. November 1898. Anna Hansen, Søster til Marie Hansen, Doense, var den første Lærerinde ved denne Skole.

En Optælling i Efteraaret 1900 viste, at der i Vebbestrup Sogn var 217 Gaarde og Huse, og Folketællingen Aaret efter fastslog, at der var 1090 Indbyggere i Sognet.

En Sammenligning med de tilsvarende Tal fra det forløbne Aarhundredes Begyndelse (antagelig mellem 40 og 50 Gaarde og Huse, 206 Indb.) giver bedre end mange Ord et Billede af den Udvikling, Sognet i det 19. Aarhundrede har gennemgaaet, en Udvikling, der naturligvis staar i nøje Forbindelse med de Fremskridt, der i denne Tid og navnlig i Aarhundredets sidste Tredjedel fuldstændig omformede Danmarks bærende Erhverv: Landbruget. Forbedrede Driftsmetoder satte Jordens Ydeevne betydeligt i Vejret, samtidig med, at betydelige uopdyrkede Strækninger blev taget under Kultur, saa flere Mennesker end før kunde opretholde Livet paa det samme Omraade.

En Følge heraf var, at Sognets Folketal i de første Aar-tier af det 20. Aarhundrede stadig viste en meget stor Stig-ning (fra 1090 i 1901 til 1477 i 1921). Det er ogsaa værd at lægge Mærke til, at det var i denne Periode, at der om-kring den i 1904 oprettede Jernbanestation i Doense frem-stod en mere samlet Bebyggelse.

Vebbestrup Skoles ældste Klasser 1907.

Trods Omdannelse og Udvidelse af Sognets Skolevæsen i Slutningen af forrige Aarhundrede kneb det derfor snart igen med at rumme det stigende Antal Børn i Hovedskolen. Allerede 1909 var Klasseværelserne igen for smaa, ligesom Lærerboligerne og i særlig Grad Andenlærerens Bolig ikke længere var tidssvarende, og da Sogneraadet — efter Skole-direktionens Paalæg om Udarbejdelse af Forslag til Udvi-delse eller Ombygning — overvejede Sagen, kom man 1910 til det Resultat, at det bedste vilde være at bygge helt ny Skole, men man vilde dog helst udsætte Byggeriet et Par Aar.

Da der var delte Meninger om, hvorvidt Skolen i Vebbestrup vedblivende skulde være Hovedskole for Distrik-tets store Børn, eller der burde oprettes tre selvstændige Sko-

ler i Sognet, blev der, forinden endelig Afgørelse blev truffet, afholdt en Kommuneafstemning om Spørgsmaalet Af 612 stemmeberettigede stemte 193 i begge Sogne. I Vebbestrup Sogn var 72 for Centralskole, 65 for Tredeling, i Rold Sogn var Stemmetallene henholdsvis 52 og 3. Befolkningens Fler-tal ønskede altsaa den samme Skoleordning som hidtil.

Nuværende Skole, opført 1912.

I Overensstemmelse hermed blev da Tegning og Over-slag udarbejdet til en ny Skole, og 20. Marts 1912 fik Tømrermester Chr. Christensen, Hobro, Arbejdet med dennes Opførelse overdraget (for 13.074 Kr.). 1. Maj begyndte Ned-brydningen af den gamle Skole, og det nærliggende For-samlingshus maatte, mens Arbejdet med den nye Skole stod paa, gøre Tjeneste baade som Bolig for Førstelæreren og Undervisningslokale. Den nye Skole blev taget i Brug i Efteraaret 1912.

De sidste Aartier har i Landet som Helhed kunnet op-vise en stadig voksende Interesse for Folkeskolen og For-staaelse af dens Betydning, hvilket ikke mindst de senere Aars omfattende Lovgivning, der har taget de fra Fortiden nedarvede Bestemmelser om vort Skolevæsen op til en grund-dig Revision, bærer Vidne om.

Den danske Folkeskole er gennem de forløbne 200 Aar — fra det første usikre Forsøg gennem Skoleloven af 23. Januar 1739 til Folkeskoleloven af 18. Maj 1937 — vokset frem til at blive en af Landets bærende kulturelle Institutioner. Her skal kun nævnes to Love, Lov om Folkeskolens Styrelse og Tilsyn af 20. Maj 1933 (traadte i Kraft 1. April 1934) og Lov om Folkeskolen af 18. Maj 1937 (gældende fra 1. April 1938), da disse Love danner Grundlaget for Folkeskolen af i Dag og angiver Retningslinierne for den fremtidige Udvikling, der i særlig Grad tager Sigte paa en Omformning af Landsbyskolen.

Mange Steder, saaledes ogsaa i Vebbestrup, venter de væsentligste af Folkeskolelovens Bestemmelser endnu paa at blive gennemført. Allerede 1939 blev dog ved Vebbestrup Skole gjort det første Skridt til Imødekommelse af Lovens Fordringer, idet Pladsen Nord for Kirken, den gamle Toft, der »ved Resolution og Ordre af 16. November 1741 bestandig og urygelig skulde være henlagt og tilhørende Vebbestrup Skolehus til Skolemesterens des bedre Ophold og Løns Forbedring«, samt en Del af Førstelærerens Have blev planeret og omdannet til Idrætsplads for Skolen og Sognets Ungdom.

De mindre Børn i Alderen 7—10 Aar er siden 1898 blevet undervist i de tre Forskoler: True, Doense og Gandrup, der hver har 2 Klasser, medens alle Sognets Børn i Alderen 10—14 Aar søger Vebbestrup Skole, der er inddelt i 4 Klasser.

Skolernes *Børnetal 1. April 1942* var:

Doense Forskole: 47 Børn (1. Kl.: 23, 2. Kl.: 24 Børn),
 Gandrup Forskole: 27 Børn (1. Kl.: 11, 2. Kl.: 16 Børn),
 True Forskole: 26 Børn (1. Kl.: 7, 2. Kl.: 19 Børn), Vebbestrup Skole: 134 Børn (3. Kl.: 34, 4. Kl.: 29, 5. Kl.: 37, 6. Kl.: 34 Børn).

Vebbestrup Hovedskoles fire Klasser September 1942.

Formænd for Sogneforstanderskaber og Sogneraad 1842—1942.

1. Sogneforstanderskaberne:

Pastor H. C. Ebeling, Rold (1842—49), Pastor R. T. Worm, Rold (1849—68).

2. Sogneraadene:

Proprietær Founesbech, Mylenberg Ladegaard (1868—71), Forstmester W. v. Cassel, Rold (1871—76), Pastor C. H. Rosen, Rold (1876—81), Proprietær A. B. C. Petersen, Fogedgaarden, Rold (1881—88), Gaardejer Anders Christensen, Rold (1889—90), Gaardejer Niels Jensen, Dybdalsgaard, Rold (1891—94), Proprietær Ludvig Kähler, Hvarregaard (1895—98), Husmand Chr. Gregersen, Gandrup (1899—1919), Gaardejer Valdemar Holt, True (1919—22), Gaardejer Valdemar Svendsen, Fragdrup (1922—33), Gaardejer Carl Spanggaard, Ø. Doense (1933—37), Gaardejer Valdemar Svendsen, Fragdrup (1937—41), Husmand Martinus Mikkelsen, Hvarrehuse (1941—).

Rold-Vebbestrup Sogneraad 1942.

Siddende fra venstre: Kommunekasserer, Husmand Anton Jensen, Fragdrup, Sogneraadetsformand, Husmand Martinus Mikkelsen, Hvarrehuse, Næstformand, Husmand Chr. Gregersen, True. — Staaende fra venstre: Arbejdsmand Valdemar Poulsen, Vebbestrup, Husmand Bernhard Thomasen, Rold, Gaardejer Emil Nielsen, Rold, Partikulier Niels Frederiksen, Ø. Doense.

Lærerne ved Vebbestrup Skole gennem 200 Aar.

Thomas Christian Hyld (1742—72), f. omkr. 1702, blev antaget som Skoleholder i Vebbestrup i Efteraaret 1742 og ankom til Skolen 7. Decbr. s. A. Man ved forøvrigt kun lidt om ham. 17. Januar 1745 klagede han til største Lodsejer over, at den Del af Lønnen, som Pastor Karmark skulde udrede, og som var blevet ham lovet »ved Skolens Antagelse«, resterede for 3 Aar.

I Kirkebogen staar der under 30. Maj 1744: Thomas Christian Hyld et Drengbarn til Daab næfnet Peiter Christian. Da Thomas Hyld 1772 afgik ved Døden, skrev Pastor Sadolin følgende i Kirkebogen: 1772, 5. Febr., Thomas Hyld, Skoleholder i Vebbestrup, jordet. — Han gik som en arm Synder i Troen paa Jesu Blod og Død salig ud af Tiden. Teksten, som blev forklaret over ham, var Es. 60.10. — Hans Alder var 70 Aar.

Es. 60.10 lyder: Udlændinge skal bygge dine Mure, og tjene dig skal deres Konger; thi i Vrede slog jeg dig vel, men i Naade forbarmer jeg mig over dig.

Lars Nielsen (antagelig 1772—1817), f. omkr. 1740. Om denne Skoleholder har det ikke været muligt at fremskaffe andre Oplysninger end dem, der findes i Vebbestrup Sogns Kirkebøger og i Folketællingslisterne 1787 og 1801.

Lars Nielsen nævnes først i Vebbestrup Kirkebog 1777, da han har en Datter til Daab. For øvrigt viser Kirkebogen, at han havde følgende Børn til Daab i Vebbestrup Kirke: Johanne Sophie, dbt. 20. April 1777 (død som Barn), Jørgen, dbt. 11. Februar 1781, Johanne Sophie, dbt. 14. December 1783, Dorethe, dbt. 12. Februar 1786, Mette Cathrine, dbt. 21. Februar 1789, Søren, dbt. 23. September 1792 (død som

spæd). — 3 Døtre: Ane, Maren og Mette Lisbeth nævnes ogsaa i Kirkebogen.

Lars Nielsen var gift med Birgitte Marie Jørgensdatter (f. omkr. 1751). Skoleholderen selv døde 28. April 1817, hans Kone 10. November 1824, begge blev begravede paa Vebbestrup Kirkegaard.

Sønnen Jørgen Larsen (benævntes Jørgen Muurmester) blev boende i Vebbestrup Sogn. Først boede han i Ø. Døense, siden i Høndrup. 1812 søgte han Understøttelse af Sognets Fattigkasse til sin Kone og sine to smaa Børn, da han selv var fraværende ved Krigstjeneste. — I Skattelisterne kan det ses, at han endnu 1859 boede i Høndrup, hvor han ejede et Hus, hvis Hartk. var 1 Skp. 2½ Alb.

Hans Pedersen Ove (1817—35), f. 1772 i Ove, dbt. 1. Januar 1773 i Ove Kirke, Søn af Gaardmand Peder Gandrup. — Beskikket som Skolelærer i Vebbestrup 24. Januar 1817. 15. December 1816 blev der i et Skolekommissionsmøde, hvor baade den fratrædende Lærer, Lars Nielsen, og den tiltrædende, Hans Ove, var til Stede, bestemt, »at den fratrædende Skolelærer aarlig anholdt af den tiltrædende den halve Lønning af Korn in natura eller efter Capiteltakst eller og saadan Ophold, Spise og Bekvemmelighed i Skolen hos den antrædende Lærer, at de dermed i alle Henseender kunde være fornøjede«. Lars Nielsen og Hans Ove erklærede begge at være tilfredse med denne Ordning.

Hans Ove roses for Duelighed, Nidkærhed og Flid. I Decbr. 1833 tilkendegav Skolekommissionen ham sit Bifald med den Samvittighedsfuldhed, hvormed han i sin Alderdom forestod Undervisningen. 1834 hedder det: Børnene udviste ret gode Frugter af Vinterens Undervisning, i Særdeleshed var der flere, der udmærkede sig ved god Læsning og Skrivning som og med Færdighed i Lærebogen og Bibelhistorien.

Hans Ove blev 12. November 1817 i Vebbestrup Kirke gift med Maren Larsdatter (sandsynligvis Lars Niensens Datter). Han døde som Skolelærer og Kirkesanger i Vebbestrup 18. November 1835, Maren Larsdatter overlevede ham i 25

Aar, hun døde 24. Juli 1860, begge er begravede paa Vebbestrup Kirkegaard.

Hans Ove og hans Kone havde ingen Børn selv. Deres Plejedatter, Birgitte Henriksdatter (f. 1803 — d. 1853) var gift med Husmand Chr. Andersen Otte i Høndrup.

Christen Nielsen Stærdahl (1836—40), f. omkr. 1778, var fra Efteraaret 1818 til 25. November 1825 const. som Skolelærer ved Hvornum og Snæbum Skoler og Kirkesanger ved begge Kirker, blev 1825 afskediget i Hvornum-Snæbum, hvorefter han i Maj 1826 flyttede til Kvorning — han var dog vist ikke Lærer i denne By —, blev i Slutningen af 1835 eller Begyndelsen af 1836 Lærer og Kirkesanger i Vebbestrup, hvor han døde 29. December 1840, begravet paa Vebbestrup Kirkegaard.

Stærdahl blev 27. Marts 1819 i Hvornum Kirke gift med Mette Nielsdatter, f. omkr. 1787, Datter af den forrige Degn i Hvornum, Niels Sørensen.

I Ægteskabet var 2 Børn: Frederik, f. 13. Januar 1820, d. 5. Februar s. A., og Niels, f. 5. August 1821, d. 14. April 1900 som Lærer i Helberskov, Als Sogn.

Lærer P. Fløe Jensen, Hvornum, oplyser følgende om Stærdahls Hvornumtid: Trods det, at S. i Begyndelsen rostes for Dygtighed, Nidkærhed og Kærlighed til sin Gerning, endte det dog med, at han kom i »Misforhold« til Beboerne og den nye, skrappe Sognepræst. 1822 klagede Stærdahl til Skolekommissionen over, at Sognefogden Niels Nielsen, mens S. en Dag læste med Børnene i Snæbum Skole, kom ind i Skolen og overfaldt ham med Skældsord, fordi han havde sat hans Søn paa Forsømmelseslisten. Da S. svarede, at han blot havde opfyldt sin Pligt, lagde Sognefogden Haand paa Læreren og stødte ham voldsomt hen i en Krog. — Skolekommissionen vedtog at melde det passerede til Amtsdirektionen, for at Sognefogden kunde blive straffet for sin voldelige Opførsel. Som Modtræk mod dette fik Niels Nielsen og nogle Hvornummænd stillet en Klage med forskellige Beskyldninger mod S. paa Benene: han havde rykket nogle Børn i Haaret og »Ørelapperne«, ja endog sat Negle i disse

sidste, saa Blodet kom, han holdt ingen Bøn hverken Morgen eller Aften, og han stod undertiden og sov, saa Bogen faldt fra ham, naar han hørte Børnene i deres Lektier.

Skolekommissionens Erklæring i Sagen lød paa, at nogle af Klagepunkterne var ubekræftede, andre overdrevne. Paa hans Undervisningsmaade fandtes intet væsentligt at udsætte bortset fra »hans Aandsfattigdom til at forklare de i Lærebogen forekommende Sætninger og opløse disse i Spørgsmaal«.

Forholdet mellem S. og Sognepræsten blev efterhaanden meget spændt, og S. fandt 1825 Anledning til at besvære sig til Biskop Birch over Præsten; men Biskoppen fandt, »at Stærdahl burde anses for den, der i Henseende til sine Pligters Iagttagelse saavel i Skolen som mod sin Sognepræst, havde vist sig fra en højst uværdig Side«. Enden paa Sagen blev, at Amtsprovsten saa sig nødsaget til at tilbagekalde den S. givne Konstitution.

Nogle Eksempler paa »Tonen« mellem S. og Sognepræsten: Pastor Gad Olsen skriver 9. Maj 1823: S. fører Journalen urigtigt og er saa dum, at han ej kan indse, at det er fejl at give et Barn en Karakter for dets Flid og Opførsel i Maj Maaned, som skal gælde til November Maaned s. A. — — 21. September 1824 forefandt jeg hverken Lærer eller Børn, men en Hund for Døren, som jeg ej havde kunnet komme ind for, om den ej havde kjendt mig. I Journalen havde S. anmærket, at fordi der var Marked i Hobro, holdtes der den Dag ingen Skole.

Tiden i Vebbestrup er forhaabentlig forløbet paa en mere fredelig Maade. Der foreligger i hvert Fald ingen Klager over S. fra den Tid, han opholdt sig her.

Rasmus Rasmussen (1841—43), f. 21. Marts 1818 i Viborg, Søn af Hattemager Jens Rasmussen og Hustru Kirstine Marie Dalsgaard. Rasmussen opholdt sig fra 1833 paa Herregaarden Krabbesholm v. Skive hos sin Onkel Jens Dalsgaard, der Aaret før var blevet Eneejer af denne Herregaard. Jens Dalsgaards Søn var for øvrigt den senere kendte Maler C. Dalsgaard, der var 6 Aar yngre end Fætteren fra Viborg.

Rasmussen kom derfra paa Snedsted Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1837. 1. November s. A. blev han Hus-

lærer paa St. Restrup, og under 29. Maj 1841 kaldedes han til Skolelærer og Kirkesanger i Vebbestrup.

Inden han overtog sit nye Embede, giftede han sig med Caroline Marie Hartmann, f. i Aalborg 10. Marts 1815. De unge Ægtefolk havde den Sorg, at deres førstefødte Søn døde, ni Uger gl. (Juli 1842). Aaret efter fik de igen en Søn, Jens Christian, f. 10. Juni 1843.

Familien flyttede hen paa Efteraaret til Vammen v. Viborg, hvortil Rasmussen under 28. Oktober 1843 var kaldet som Lærer. 4. Maj 1847 kaldedes han derfra til Storvorde, hvor han var Lærer i 44 Aar.

1. Januar 1891 tog han Afsked fra Skolegerningen. Han døde 7. August 1906 i Storvorde, hvor hans Hustru var død allerede 29. Marts 1878.

Af deres Børn blev to Lærere, den ene i Vadum, den anden i Fristrup. De rejste senere begge til Amerika. Desuden havde Lærer Rasmussen tre Døtre, hvoraf en blev gift med Lærer Christensen, Østerenge.

Niels Christian Buch (1844—55), f. 6. April 1799 i Ki-bæk Mølle, Assing Sogn, Søn af Møller og Jordbruger Hans Buch og Hustru Katrine Nielsdatter Kjærsgaard. Slægtens Hjemsted var en større Gaard »Tanderup« i Snejbjerg Sogn.

N. C. Buch blev dimitteret fra Snedsted Seminarium 1830 og blev samme Aar Lærer i Stenbjerg i Thy. Efter at have været Lærer i Hanherred kom han til Rebild, Skørping Sogn, hvorfra han under 18. Marts 1844 kaldedes til Skolelærer og Kirkesanger i Vebbestrup. Her var han til 1. Juli 1855, fra hvilken Dag han blev entlediget fra Embedet.

Om hans senere Liv har det hidtil ikke været muligt at fremskaffe Oplysninger.

Buch var gift med Anna Marie Larsdatter, dbt. 25. November 1799, Datter af Lars Ottesen i Posthuus, Fjaltring Sogn.

Fra Skørping oplyses, at der, mens Buch var Lærer i Rebild, blev fremsat flere Klager over ham fra Beboerne, der var utilfredse med hans Straffemetoder. — 1839 idømte Skoledirektionen ham en Bøde paa 10 Rbd. Sølv for Brænde-

vinsdrikkeri, og han fik Dommen oplæst og en alvorlig Irettesættelse og Advarsel tildelt af Skolekommissionens Formand i Skoleforstandernes Nærværelse — og om Buchs »Meriter« i Vebbestrup indeholder Skolekommissionens Forhandlingsprotokol adskillige Sider, der ikke just henhører under opbyggelig Læsning.

Da Irettesættelse og Bøde intet frugtede, endte Sagen med Buchs Afsked. 3. Juli 1855 slutter Forhandlingsprotokollen Buchs Saga i Vebbestrup saaledes: Den Skolelærer Buch tilkommende Løn for et halvt Aar til 1. Juli d. A. blev ham betalt med 73 Rd. 3 Mk. 8 Sk. ·

Peder Jensen Møller (1855—64), f. 2. Maj 1807 i Thorsølund, Thorsø Sogn, Søn af Gaardejer Jens Michelsen og Hustru Mette Pedersdatter.

P. J. Møller blev 1828 Elev paa Lyngby Seminarium, hvorfra han 1. Oktober 1830 dimitteredes med Hovedkarakteren: Duelig. Seminariets Konduiteprotokol udviser iøvrigt, at han i Sang og Instrumentalmusik kun opnaaede Karakteren »temmelig godt«, hvorfor »han ikke som Forsanger kunde paatage sig at lede Sungen i en Kirke«. Hans Opførelse paa Seminariet betegnes som eksemplarisk.

Først 1847 blev Møller fast ansat i et Skolelærerembede — muligvis har han til den Tid virket som Hjælpelærer —, men hvorfra han forflyttedes til Vebbestrup har det hidtil ikke været muligt at fremskaffe Oplysning om.

1. September 1855 blev han Skolelærer — og velsagtens ogsaa Kirkesanger! — i Vebbestrup og virkede her til sin Død. Han døde 11. August 1864.

Angaaende hans Virksomhed i Vebbestrup foreligger ikke meget. I en Indberetning til Hellum-Hindsted Herreders Provsti 1860 betegnes Læreren som »sædelig, flittig og duelig«.

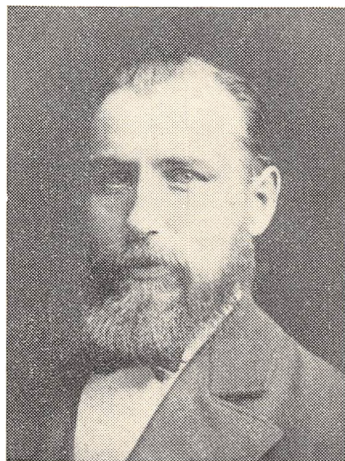
Møller var ugift.

2. Maj 1941 blev under Arbejdet med Reguleringen af Gravstederne paa Vebbestrup Kirkegaard et lille Stykke Sydvest for Kirken fundet et Jernkors af en Slags, hvoraf endnu enkelte fra ældre Tid ses paa Kirkegaarden. Det laa dækket af Jord under en Hæk. Gravmindet havde følgende

Indskrift: Her hviler Skolelærer P. J. Møller, f. 2. Maj 1807, d. 25. Juli 1864. — Mærkeligt nok stemmer denne Indskrift ikke overens med Kirkebogen, der oplyser, at Møller er død 11. August og begravet 16. August 1864.

Mikael Christian Sørensen Tandrup (1864—68), f. 15. September 1841 i Snedsted i Thy, Søn af Snedker Søren Sørensen Tandrup og Hustru Ane Sørensdatter. Dim. 1863 fra Lyngby Seminarium og var derefter i et Aar Huslærer i Højbjerg Præstegaard.

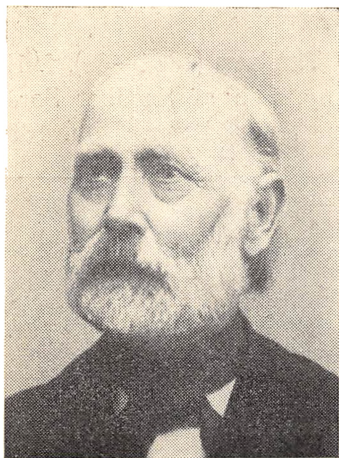
Tandrup blev indstillet som Nr. 1 til det ledige Skolelærer- og Kirkesangerembede i Vebbestrup i Oktober 1864 og tiltraadte Embedet 7. Decbr. s. A. Mens Tandrup var Lærer i Vebbestrup, brændte den i 1860 opførte Skolebygning (6. September 1867), og da Børnetallet netop paa den Tid oversteg 100, besluttedes det at opføre den nye Skolebygning med to Klasseværelser og Bolig til en Andenlærer; men da Skolen i Sommeren 1868 var færdig, var Tandrup allerede indstillet til det ledige Embede ved Rold Skole. I Rold var han et Par Aar; men hans egentlige Livsgerning blev udført i Lyngaa ved Hadsten. I 36 Aar, fra 1870 til 1906, arbejdede han i denne Bys Skole. Paa Grund af svækket Helbred søgte han 1906 Afsked og flyttede til Langaa, hvor han døde 10. Februar 1917.

Fra 1. Juli 1893 var han til sin Død Medlem af Styrelsen af Lærerstandens Brandforsikring og fra 1901 Formand.

9. Maj 1866 ægtede Tandrup i Vebbestrup Kirke Johanne Marie Andersen (død 30. Juni 1899), Datter af Kromand i Sebbesund Anders Pallesen. I Ægteskabet var 7 Børn. En Søn, som var Lærer og Løjtnant, fandt Døden i belgisk Tjeneste i Congo.

Bertel Jacobsen Bjerre (1868—73), f. 23. August 1842 i Nr. Nissum, Søn af Gaardejer Jacob Kristensen Bjerre og Hustru Ane Marie Sørensdatter. Bjerre hører til en meget talrig Slægt, der stammer fra »Store Bjerre« i Siir ved Holstebro. — Dim. fra Blaagaard Seminarium 1867.

Fra Aalborg ankom Bjerre 1. Oktober 1868 til Vebbestrup, hvor han var Lærer til 1. April 1873, da han forflyttedes til Lomborg sdr. Skole ved Lemvig. I dette Embede forblev han, til han 1. August 1913 søgte Afsked. Han døde 1923.

Bjerre udførte et ihærdigt Arbejde i Afholdssagens Tjeneste, ligesom han i adskillige

Aar virkede som Tilsynsmand for Plejebørn i Ringkøbing Amt.

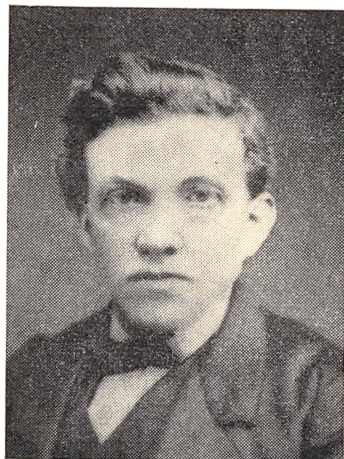
Lærer Bjerre var tillige en dygtig Landmand. Han var i 12 Aar Ejer af Bondegården »Lomborg Kirkegaard« (5 Tdr. Hartk. — 117 Td. Land), hvilken Ejendom var i en daarlig Tilstand ved Overtagelsen, men som han merglede og fik sat i god Stand. En til Gaarden hørende Mose og Hede opdyrkede han, anlagde en Plantage paa 1½ Td. Land og heri en Have med Frugtbuske og Frugttrær.

26. April 1865 blev Bjerre gift med Ane Kathrine Bertelsen (f. 1842 — d. 1905). I Ægteskabet 9 Børn, hvoraf to blev født i Vebbestrup.

Isak Jørgensen Christensen (1869—74), f. 29. November 1841 i Ommel paa Ærø, Søn af Indsiddet Rasmus Stærke Christensen og Hustru Ane Marie, f. Pedersen. Dim. fra Blaagaard Seminarium 1867.

Christensen blev kaldet til det nyoprettede Andenlærerembede i Vebbestrup i December 1868 (tiltraadte 6. Januar 1869). Efter Lærer Bjerres Forflyttelse blev Christensen i

Maj 1873 indstillet som Nr. 1 til det ledige Embede (Chr. Nielsen Hare: Nr. 3) med Bemærkning paa Indstillingen til Provsten, »at man vilde anmode Skoledirektionen om at udnævne Lærer Christensen«. Provsten svarede, »at Skoledirektionen for det Tilfælde, at nuværende Andenlærer blev beskikket som Førstelærer, forlangte fri Raadighed over at forhøje Andenlærerens Løn uden Forbehold«. Dette kunde Sogneraadet ikke gaa ind paa, men tilbød at forhøje nævnte Embedes Løn med 25 Rd. aarlig. Det blev dog Hare og ikke Christensen, der blev Førstelærer.

I Slutningen af Aaret 1874 blev Christensen Andenlærer i sin Fødebys Skole og erfarede her Sandheden af det gamle Ord: En Profet er ikke agtet i sit Fædreland. Allerede omkr. 1893 tog han Afsked som Lærer.

En af hans gamle Elever fra Ommel fortæller om ham: Isak, som han almindelig kaldtes mellem Folk, skal ifølge de gamles Udsagn have været en sjælden smuk og kvik Dreng, men Ulykken ramte ham allerede som Barn, han fik Børnelammelse, og Sygdommen gjorde ham delvis lam Resten af Livet.

En nu afdød Provst karakteriserede ham som »en virkelig Begavelse«, men han blev ikke forstaaet af Ommelboerne. Christensen var især en udmærket Religionslærer.

Lærerens legemlige Svaghed og Ommeldrengenes Uvornhed var vel Grunden til, at det efterhaanden kom til at staa sløjt til med Disciplinen i Skolen. Børnenes Drillerier blev Christensen en daglig Plage og var vel Grunden til, at han saa tidligt søgte Afsked.

Christensen, som var ugift, havde sin gamle Mor, der var Enke, som Husbestyrerinde, baade i Vebbestrup og se-

neri i Ommel. Det huskes begge Steder, at hun gik klædt i Datidens ærøske Nationaldragt.

Christensen døde 30. Juni 1903.

Christian Nielsen Hare (1873—89), f. 10. Juni 1842 i Rudkøbing, Søn af Skomager- og Garvermester Peter Nielsen (kaldet Hare) og Hustru Juliane Louise Augusta, f. Jacobsen.

Dim. fra Blaagaard Seminarium 1864. Hare begyndte sin Lærervirksomhed som Hjælpe-lærer i Nøvling, hvorefter han blev Huslærer hos en Skovrider paa Øland. 1868 blev han ansat som Lærer ved Nortvig og Rønslunde Skoler (Nr. Snede Sogn), derfra forflyttet til Vrads 1869.

1873 blev Hare Førstelærer i Vebbestrup, hvor han forblev til sin Død. Lærer Hare døde pludselig 4. April 1889, knap 47 Aar gl.

Talen, Pastor Vest holdt ved hans Baare i Kirken, foreligger trykt. Af denne Tale gengives her Præstens Karakteristik af Lærer Hare som Lærer og Menneske: Hare havde valgt sin Gerning ifølge et Kald og var glad for den og opfyldt af den. Det var hans Lyst at virke i Skolen, og hans letbevægelige og livlige Sind gjorde ham særlig skikket til at omgaas Børn og vinde deres Hengivenhed.

Som Menneske hørte han til dem, man ikke let glemte. Hans livfulde Personlighed kunde hurtigt indlade sig med de forskellige Mennesker, og det muntre Ord laa ham nær. Han var i Besiddelse af stor naturlig Godmodighed, kunde næppe længe bære Nag til noget Menneske og havde let ved at tilgive. Præsten fremhævede tillige, at det livlige og muntre Væsen hos ham skjulte over en dybere Grund, der kendte til Følelse af egen Uværdighed.

17. Maj 1868 blev Hare i Nr. Snede Kirke viet til Ane Cathrine Olesdatter (f. 1841 — d. 1934), Datter af Gaard-

ejer Ole Fuglsang, Øland. I Ægteskabet en Datter, der blev gift med Lærer Hares Eftermand i Embedet, M. Hansen.

Vilhelm Halvorsen (1875—76), f. 24. April 1854 i Skrøbelev paa Langeland, Søn af Lærer Johannes Carl Halvorsen og Hustru Johanne Marie Leerbeck. Dim. fra Skaarp Seminarium 1873, indstillet til Andenlærerembedet v. Vebbestrup Skole 30. April 1875. Kun 1½ Aar var H. Lærer i Vebbestrup, idet han sidst paa Aaret 1876 forflyttedes til Bedsted v. Vestervig. 1877 blev han ansat som Lærer og Kirkesanger i Kaastrup i Thy, hvorfra han 1882 forflyttedes til Elsborg v. Kjellerup. — Her var H. Lærer i 23 Aar; men han fik ogsaa Tid til andet end Lærergerningen. Han var Landmand (Skolens Jordlod), Biavler og navnlig Jæger. Hans Interesse for Jagten erindres endnu af gamle Folk i Vebbestrup Sogn, og i Elsborg Sogn fortælles der adskilligt om hans Jægerliv, som han dyrkede ihærdigt, baade ved Dag og i maanelyse Nætter.

I Elsborg var han tillige Agent for Livsforsikringsselskabet »Hafnia«. 1905 blev han ansat som Inspektør ved dette Forsikringsselskab, hvorfor han tog Afsked fra Skolegerningen og bosatte sig i Haslev.

16. April 1878 blev H. i Rold Kirke viet til Christine Marie Mathilde Frellsen (f. 1857 — d. 1923), Datter af Proprietær Frellsen, Rold Abildgaard. I Ægteskabet var der 5 Børn, hvoraf de tre døde i en ung Alder, medens to bor i U. S. A. For at besøge de to Børn i Amerika foretog H. flere Rejser (vist 7) over Atlanten. Under hans sidste Ophold derovre døde han i Slutningen af 1939. Hans Urne skulde føres til Danmark, men paa Grund af de urolige Tider har det endnu ikke kunnet lade sig gøre.

Niels Peter Olsen (1877—79), f. 26. Oktober 1852 i Siir ved Holstebro, Søn af Gaardejer og Sognefoged Ole Pedersen Pilgaard. — Elev paa Gedved Seminarium 1873—76 (den senere Politiker J. C. Christensen var samtidig Elev paa Gedved). Olsen var først Lærer paa Øen Nyord ved Møen og kaldedes derfra 8. Maj 1877 som Andenlærer

ved Vebbestrup Skole. — 16. Maj 1879 blev han kaldet til Selsinggaarde Skole paa Samsø, hvor han var Lærer til 1912, da Selsinggaarde og Onsbjerg Skoler blev slaaet sammen til een større Skole. Ved

denne Skole var Olsen kun i to Aar, idet en tiltagende Tung-
hørighed foranledigede, at han søgte Afsked fra 1. November 1914. Mens Olsen var Lærer i Selsinggaarde, oprettede han en Husflidsskole, som under hans Ledelse vandt stor Tilslutning gennem mange Aar. Olsen opnaaede gennem sin Virksomhed at blive meget afholdt af Beboerne i Skoledistriktet.

8. Juni 1889 blev Olsen i Karrebæk Kirke gift med Ingeborg Sebbelow (f. 1867 — d. 1940), Datter af Godsforvalter F. N. Sebbelow, Saltø ved Næstved. I Ægteskabet var der 2 Døtre, hvoraf den ene døde som Barn. Den efterlevende Datter er gift med Sparekassebogholder M. Hansen, Samsø Spare- og Laanekasse.

Som Pensionist boede Olsen i Tranebjerg, hvor han døde 15. Januar 1926.

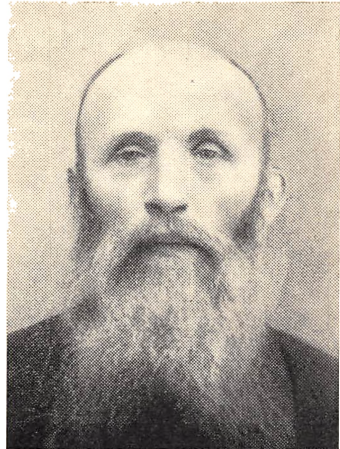
Peder Jakobsen (1879—1915), f. 15. Marts 1851 i Odder, Søn af Gaardejer Jakob Rasmussen og Hustru Maren Jensdatter.

Jakobsen var først et Aar paa Lyngby og derefter to Aar paa Gedved Seminarium, hvorfra han blev dimitteret 1872. Han fortsatte senere sin Uddannelse ved at tage Del i forskellige Kursus paa Statens Lærerhøjskole, særlig i Engelsk og Tysk.

Efter afsluttet Eksamen var han i henvend et Aar konstitueret som Lærer i Græsdal, Taars Sogn i Vendsyssel, blev saa Hjælpelærer i Jerslev v. Vejle, indtil han under 19. Juli 1879 kaldedes som Andenlærer ved Vebbestrup Skole.

Da Jakobsen overtog Embedet, var dettes Regulerings-sum beregnet til 548 Kr., heri indbefattet Værdien af Skoletørv. Da han efter 36 Aars Virksomhed ved Skolen søgte Afsked, var Embedets Løn kommet op paa 770 Kr., hvoraf de 20 Kr. var beregnet for Af-savn af Have. Hans Tjenestebolig bestod til 1912 af kun eet Værelse, beliggende mellem Klasseværelserne i Skolebygningen.

Jakobsen huskes af mange af det nulevende Slægtled som en kundskabsrig og godhjertet Mand; men da han ikke formaaede at opretholde Disciplin og Orden, var det vist ret ofte Børnene mere end Læreren, der bestemte, hvordan Timerne skulde forløbe.

Fra »Lærerne og Samfundet«, der udkom 1914, er hentet følgende Citat angaaende Lærer Jakobsens Virksomhed i Vebbestrup Sogn: »Jakobsen har saavel ved sin Skolevirksomhed som ved sin hele Leven og Færden udøvet en god og mangeartet Indflydelse paa sine Medborgere, af hvem han har gjort sig almindelig agtet og afholdt. Han har taget virksom Del i Egnens praktiske Føretagender og Foreninger, bl. a. ved i en Aarrække at fungere som Røgnskabsfører og Bestyrelsesmedlem i den stedlige Brugsforening«.

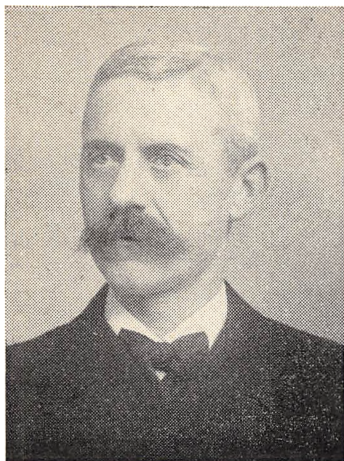
Jakobsen søgte og fik Afsked fra Skolegerningen 1. Juni 1915, hvorefter han i nogle Aar boede i Hobro. Sin sidste Tid tilbragte han i Odder, hvor han døde 9. September 1927.

Jakobsen var ugift.

Mikkel Hansen (1889—1931), f. 8. Oktober 1862 i Ny-sum, Ravnkilde Sogn, Søn af Bolsmand Lars Kristian Hansen og Hustru Mette Kirstine, f. Mortensen.

Dim. fra Skaarup Seminarium 1884. 15. Oktober 1885 Tredjelærer i Ravnkilde, fra 1. Juli 1889 Førstelærer og Kirkesanger i Vebbestrup.

I 42 Aar havde Hansen sit Virke her, til han 1. Juli 1931 tog Afsked. Hansen, der var født og opvokset paa denne Egn, voksede gennem sin mangeaarige Virksomhed i Skole og Kirke nøje sammen med Eggen og dens Befolkning.

Han kendte alle Hjemmene i Sognet og de Slægtled, der i et Par Menneskealdrer var knyttet til disse, og han havde en dybtgaaende Forståelse af Beboernes Livsvilkaar og Tænkemaade. Sognet og Hjemstaven blev den Verden, Hansen levede i, og gennem Aarene var han da ogsaa baade gennem sin Skolevirksomhed og paa anden Maade med til i ikke ringe Grad at præge Eggenes Befolkning.

Hansen var den første, der i Vebbestrup Sogn satte et Arbejde i Gang med Ungdommens legemlige Udvikling og Dygtiggørelse for Øje. Da der 1902 blev bygget Forsamlingshus i Vebbestrup, benyttede han Lejligheden til at faa en Gymnastikforening oprettet. Gennem en Aarrække ledede han Gymnastikken i denne Forening.

I alle de Aar, Hansen var Lærer i Vebbestrup, var han Kirkeværge, og da Menighedsraadene oprettedes 1904, blev han Medlem af Vebbestrup Sogns første Menighedsraad. 1926 indvalgte han paa ny og var i den følgende Periode Raadets Formand.

I flere Aar var han tillige Medlem af Kommunens Vægeraad og Regnskabsfører i Brugsforening og Andelsmejeri.

1. September 1891 blev Hansen gift med Petra Juliane Marie Hare, f. 27. Oktober 1869, Datter af Lærer Chr. Nielsen Hare. I Ægteskabet var 4 Børn, to er døde, en Søn er Lærer i Gl. Lindholm ved Nørresundby.

Hansen boede sine sidste Aar i Hobro, hvor han døde 4. April 1936. Han blev begravet i samme Gravsted som Lærer Hare paa Vebbestrup Kirkegaard.

Christen Bak (1915—17), f. 8. Maj 1892 i Fyrkilde, Ravnkilde Sogn, Søn af Gaardejer Anders Bak og Hustru Aue, f. Nielsen.

Lærereksamen fra Ranum Seminarium 1913, var Vikar for Lærer Jakobsen i Vebbestrup 1. Januar 1915 — 1. Juni s. A. og fortsatte med at vikariere i Embedet, efter at Jakobsen fra sidstnævnte Dato var bevilget Afsked, 1. April 1916 fast ansat som Lærer ved Vebbestrup Skole.

Baks Virksomhed her blev ikke af lang Varighed, idet han allerede Aaret efter paa Grund af tiltagende Tunghørighed søgte Afsked, som blev bevilget fra 1. September 1917. I 15 Aar var han derefter Ejer af

»Truehøjgaard« i Rold, hvor han døde 26. Januar 1932.

Bak var stærkt politisk interesseret og var i sin Tid meget benyttet som Taler i »Venstres Ungdom«s Kredse.

Gift 14. Oktober 1931 i Sdr. Kongerslev Kirke med Gerda Emilie Nielsen, f. 23. September 1910.

I Ægteskabet en Datter.

Rasmus Aage Skjødt Dyrholm (1918—20), f. 4. Juli 1894 i Karmisholt Skole v. Flauenskjold, S. af Lærer J. R. Dyrholm og Hustru Christiane, f. Sørensen. Dim. fra Ranum Seminarium 1915. 1916: Udv. Organisteksamen i København (Udmærkelse).

Efter forskellige Vikariater blev Dyrholm 1. Maj 1918 ansat som Lærer ved Vebbestrup Skole og Organist ved Vebbestrup Kirke, 1. December 1920 Kommunalærer ved Hobro Skolevæsen, Organist og Kantor ved Hobro Kirke.

Dyrholm, der tidligt viste Anlæg og Evner for Musik, begyndte allerede som 11-aarig at tage Undervisning i Violinspil, senere kom Klaver og Orgel til. Sang og Musik

maatte derfor ganske naturligt saavel i som udenfor Skolen blive Lærer Dyrholms store Interesse. Hans Dygtighed paa Sangundervisningens Omraade er ogsaa kommet hans Standsfæller til Gode, idet han gængske Gange har instrueret ved Sangkursus i Lærerkredse.

I Vebbestrup stiftede og ledede han en Sangforening, 1921—39 var han Dirigent for Hobro Mandskor, 1939 oprettede han Hobro blandede Kor, hvis Dirigent han stadig er. Disse Kor har under hans Ledelse ydet udmærkede Præstationer ved Koncerter saavel i som udenfor Hobro.

Gennem en meget lang Række Kirkekoncerter, der for de flestes Vedkommende er blevet afholdt i Hobro Kirke, hvis store, skønne Orgel ved Dyrholms ihærdige Arbejde i sin Tid blev anskaffet ved private Midler, har han ved sin fremragende Dygtighed som Organist vundet Anerkendelse i vide Kredse. 1919—24 var Dyrholm Kredsformand i »Dansk Organist- og Kantorforening«, siden 1935 har han været Medlem af Hovedbestyrelsen for denne Forening.

Dyrholm har komponeret og udgivet en Del Melodier: 1919 udkom paa Vilhelms Hansens Forlag »Der er en Kilde i mit Bryst«, 1926: »Ti Børnesange« og 1931: »Børnesange«, Endvidere er flere af Dyrholms Melodier medtaget i forskellige kendte Melodisamlinger: »Syng dig glad«, »Salmetoner« med flere.

11. November 1916 blev Dyrholm i Kristrup Kirke gift med Marie Pagter, f. 6. August 1894 i Moselund Mejeri ved Randers. I Ægteskabet 3 Børn, en Søn er Organist ved Mariager Kirke.

Søren Peter Sørensen (1921—), f. 6. April 1897 i Holmstol, Skannerup Sogn, Søn af Smed Frederik Sørensen og Hustru Marie, f. Christensen.

Elev paa Askov udv. Folkehøjskole 1914—15 og 1915—16. Lærereksamen fra Jelling Seminarium 1919. Aarskursus paa Statens Lærerhøjskole i København 1930—31 i Fagene Dansk, Svensk og Geografi.

Vikar i Søften ved Aarhus 16. Juli 1919 — 31. Maj 1920, derefter et Par Maaneder i Dyngby ved Odder, 8. Oktober 1920—1. Februar 1921 i Nørbæk ved Randers.

1. Marts 1921 Lærer ved Vebbestrup Skole og Organist ved Vebbestrup Kirke.

Fra Januar 1930 Bibliotekar ved det nyoprettede Bibliotek i Vebbestrup. Medlem af Vebbestrup Sogns Menighedsraad 1934—38, Kirkeværge 1931—38. — Gift 1936 i Kettrup Kirke med Sygeplejerske Johanne Katrine Lukassen, f. 8. Maj 1909. I Ægteskabet 2 Børn.

Jørgen Graae Rasmussen (1931—1937), f. 11. April 1901 i Ikast, Søn af Købmand Ingvard Rasmussen og Hustru Alvilda, f. Frederiksen.

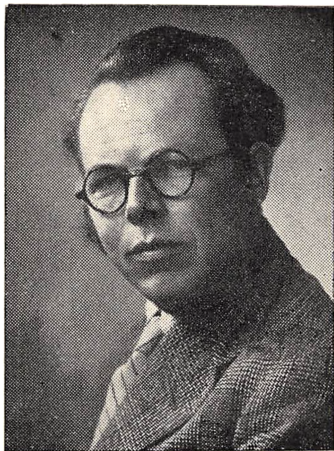
Efter Realeksamen Adgangseksamen til Polyteknisk Lærestanstalt. Efter to Aars Forløb afbrød Graae R. Studiet her og blev optaget paa Odense Seminarium, hvorfra Lærereksamen 1925, Artium 1928, cand. phil. 1930.

Vikar ved Vinderup kommunale Skolevæsen 1925—26, Lærer ved Vinderup Realskole 1926—27, Enelærer ved Nonbo Skole ved Viborg 1928, Førstelærer og Kirkesanger i Vebbestrup fra 1. Juli 1931.

19. August 1934 startede Graae R. et toaarigt Præliminæreksamenkursus i Kommuneskolens Lokaler og fortsatte dette Kursus det følgende Aar i en selvstændig Skolebygning, han i Sommeren 1935 havde ladet opføre.

Det var oprindeligt Graae R.s Ønske at arbejde hen imod en Skole, der kunde blive en Videreførelse af det paabegyndte

Kursus; men det Kendskab, han baade i og udenfor Skolen havde faaet til de Vanskeligheder, den opvoksende Ungdom ikke mindst i vor Tid havde at kæmpe med, indgav ham den Tanke, at der var mere Brug for en Efterskole for Ungdommen mellem 14 og 18 Aar.

I Januar 1937 forelagde Graae R. sine Planer for en større Kreds og tilbød selv at bygge Skolen, der vilde koste 70—80.000 Kr., om Egnens Befolkning vilde give Tanken sin Tilslutning paa den Maade, at den vilde tegne Aktier i Skolen til et Beløb af 5.000 Kr. Da denne Garanti for Befolkningens Interesse hurtigt blev givet, blev der straks taget fat,

saa Grundstenen til den nye Efterskole, der fik Navnet »Solhverv«, kunde nedlægges 8. Maj s. A. Indvielsen af Skolen fandt Sted 4. Oktober 1937, og samtidig med, at det første Elevhold rykkede ind paa »Solhverv«, tog Graae R. 1. November s. A. Afsked med Kommuneskolen.

Graae R. har siden 1937 staaet som Leder af saavel Efterskolen som førnævnte Præliminærkursus og har gennem Aarene kunnet glæde sig over stadig stigende Tilslutning til begge Skolens Afdelinger. 89 Elever har med særdeles gode Resultater i de forløbne Aar taget Præliminæksamens fra Vebbestrup Præliminærkursus.

Graae R. blev 18. Oktober 1926 i Strib Kirke gift med Astrid Ingeborg Jensen, f. 3. Maj 1902.

I Ægteskabet er der 5 Børn.

Harald Hedegaard (1938—), f. 26. Juli 1892 i Hylke, Søn af Lærer S. K. Hedegaard og Hustru Johanne, f. Ottosen.

Dim. fra Gedved Seminarium 1914, Løjtnant i Artilleriet 1915, hjemsendt af Tjenesten 1918 ved Verdenskrigens Slutning.

Vikar ved Løgstør Skolevæsen og senere i Ormslev ved Aarhus. 1. Januar 1920 Førstelærer og Kirkesanger i Østerild, Thisted Amt, 1. Februar 1938 Førstelærer og Kirkesanger i Vebbestrup.

I Østerild oprettedes 1922 paa Hedegaards Initiativ et Sognebibliotek, ved hvilket han var Bibliotekar 1922—35. Til lige var han der i 12 Aar Formand for Værgeraadet.

18. September 1915 blev Hedegaard i Helligaandskirken i København gift med Lærerinde Petra Nielsen, Randers, f. 9. Februar 1893. I Ægteskabet er der 5 Børn.

Lærerinder ved Doense Forskole.

Marie Hansen (1898—1902), f. 3. November 1872 i Nørre Lourup, Sdr. Gørding Sogn, Datter af Jørgen Hansen og Hustru, Anna Kristine, f. Hansen, begge Sønderjyder. Marie Hansen begyndte allerede som 16-aarig at undervise, fra 1. November 1889 var hun de følgende to Vintrelærerinde i Brande, fra 1. November 1891 til 1. April 1896 Vintrelærerinde i Ll. Darun v. Bramminge. Eksamen fra Forskoleseminariet i Vejle 1897, hvorefter Timelærerinde i Nykøbing, Mors. Fra 1. Januar 1898 ansat ved Doense Forskole, forflyttet til Viby, Sjælland, 1. Maj 1902, tog Afsked fra Skolen 1. Oktober 1919. Gift 24. Oktober 1919 med Folketingsmand, Redaktør A. C. Mortensen, Viborg.

Medlem af Hovedstyrelsen for Danmarks Lærerforening 1. Januar 1916 — 1. Januar 1928, af Hovedstyrelsen for Danmarks Afholdsforening 1916—29 og igen 1931—33. Med-

lem af Viborg Skolekommission fra 1921, Medlem af Viborg Amts Skoleraad, Medlem af Viborg Domsogus Menighedsraad 1922—39, Censor ved Optagelsesprøven ved Forskoleseminarierne fra 1932.

Anna Hansen (1902—13). Se under Gandrup Forskole.

Mette Kirstine Brøndum (1913—16), f. 21. Februar 1879 i Bjerregrav v. Randers, Datter af Gaardejer Knud Brøndum og Hustru Karen, f. Høegh. Eksamen fra Vejle Forskoleseminarium 1913, Vikar i Doense 1. Juni 1913, const. 1. December s. A., fast ansat 1. Juni 1914, forflyttet til Glæsborg 1. November 1916, død 29. November 1933.

Johanne Kirstine Lassen (1917—), f. 27. Marts 1887 i Paarup, Engesvang Sogn, Datter af Gaardejer P. Lassen og Hustru Ane Marie, f. Jensen. Eksamen fra Frk. Langs Seminarium i Silkeborg 1916, Vikar i Doense 15. Marts 1917, const. 1. April s. A., fast ansat 1. Januar 1918.

Lærerinder ved Gandrup Forskole.

Anna Hansen (1898—1902), f. 22. September 1875 i Nr. Lourup, Sdr. Gørding Sogn, Datter af Jørgen Hansen og Hustru, Anna Kristine, f. Hansen.

Eksamen fra Forskoleseminariet i Silkeborg 1896, 1. November 1896 — 1. Maj 1897 Lærerinde ved Borgerskolen i Ribe, 1. Maj 1897 — 1. November 1898 i Siir ved Holste-

bro, 1. November 1898 Lærerinde ved Gandrup Forskole, 1. Maj 1902 ved Doense Forskole, 1. Juni 1913 forflyttet til Dronningborg ved Randers. 1934 blev Anna H., der hidtil havde været Forskolelærerinde, ansat som Lærerinde ved Dronningborg Skolevæsen, tog Afsked 1. November 1940.

Medlem af Hovedstyrelsen for Danmarks Lærerforening 1928—37, i flere Aar Medlem af Bestyrelsen for Lærerkreds Nr. 80 B.

Baade i Doense og Dronningborg var Anna H. Medlem af Hjælpekassebestyrelsen, ligesom hun begge Steder tog Del i Afholdsarbejdet.

Enkefru **Katrine Jensen** (1902—13), f. 23. Januar 1867, Datter af Lærer M. Th. Christensen, Rugsted v. Vejle, Enke efter Lærer P. M. Jensen, Boring ved Horsens. Eksamen fra Vejle Forskoleseminarium 1896, ansat i Gandrup 1902. Fru Jensen maatte paa Grund af Sygdom lade Embedet bestyre af Vikarer fra 15. Maj 1911 til 31. December 1913, Afsked paa Grund af Sygdom 1913, boede i mange Aar i Vejle, død 11. Februar 1939.

Ellen Jensen (1914—16), f. 2. Oktober 1891 i Boring ved Horsens, Datter af ovennævnte Lærer P. M. Jensen og Hustru Katrine, f. Christensen.

Eksamen fra Vejle Forskoleseminarium 1911, Vikar i Gandrup under sin Moders Sygdom fra 1. November 1911, fast ansat i Embedet 1. Januar 1914, forflyttet til Hyrup pr. Stouby 1. Juli 1916, søgte Afsked fra Skolegerningen 1922, har siden boet i Vejle.

Fru **Laurine Bothilde Marie Hansen** (1916—33), f. 30. Januar 1879 i Hauris, Løvel Sogn, Datter af Smed Niels Hansen og Hustru Trine, f. Jensen.

Eksamen fra Frk. Langs Forskoleseminarium i Silkeborg 1915, ansat i Gandrup 1. November 1916. Afsked med Pension 1. April 1933.

Gift 12. Marts 1925 med Smed Jakob Larsen.

Anna Lassen (1933—), f. 4. Juli 1900 i Paarup, Engsvang Sogn, Datter af Gaardejer P. Lassen og Hustru Ane Marie, f. Jensen.

Eksamen fra Frk. Langs Seminarium i Silkeborg 1930, Vikar i Gandrup 1. Februar 1933, fast ansat 1. Juni s. A.

Lærerinder ved True Forskole.

Ane Jensine Andersen (1898—1901), f. 12. April 1860, Datter af Lærer Niels Andersen, Saksild. Elev paa Testrup Højskole, fik senere privat Undervisning og blev endelig uddannet paa Forskoleseminariet i Vejle, hvorfra Eksamen 1896.

Ansættelser: 1885—92 Lærerinde i Svejstrup ved Skanderborg, senere Vikar i Odder, Skovstrup ved Aalborg og Valby ved Helsingør. Fast ansat som Lærerinde ved True Forskole 1. Januar 1898, 1. August 1901 kaldet til Saksild, Afsked 1. November 1925, bor nu i Odder.

Oline v. Cappeln (1902—09), f. 22. Oktober 1867 i Aalborg, Datter af Børstenbinder v. Cappeln. Eksamen fra Vejle Forskoleseminarium 1896. Ansat i Rugsted 1. September 1896, i Sorring 26. Maj 1899, i True 5. Marts 1902, tog Afsked fra Embedet p. Gr. af Sygdom 1909.

Marie Nikoline Pedersen (1909—13), f. 13. December 1883 i Drammelstrup, Fåvsing Sogn, Datter af Skomager Abel Pedersen og Hustru Kirstine, f. Mogensen. Eksamen fra Vejle Forskoleseminarium 1908, Vikar i True under Frk.

Cappelsns Sygdom fra 1. December 1908, fast ansat i Embedet 3. November 1909. Frk. Pedersen maatte p. Gr. af Sygdom lade Embedet bestyre af Vikarer fra 25. November 1911 til 1. April 1913, tog Afsked 1913, senere død.

Anna Margrethe Nielsen (1913—16), f. 10. September 1885 i Aargab Præstegaard paa Holmsland Klit, Datter af Sognepræst Niels Sørensen Nielsen og Hustru Birgitte Kristine, f. Hansen. Eksamen fra Vejle Forskoleseminarium 1913, Vikar i True 1. Maj 1913, const. 1. November s. A., fast ansat 1. Maj 1914, forflyttet til Jerne ved Esbjerg 1. September 1916.

Kirstine Marie Haurdahl (1916—24), f. 5. Maj 1890 i Sindal, Lærerindeeksamen fra Hjørring Seminarium 1911, Vikar i True 1. September 1916, fast ansat 1. Januar 1917, 1. Januar 1924 ansat som Lærerinde i Klæstrup ved Brønderslev.

Maren Cathrine Sørensen (1924—), f. 4. September 1902 i V. Hjermitslev, Datter af Husejer Emanuel Sørensen og Hustru Kirstine, f. Knøsgaard.

Eksamen fra Frk. Langs Forskoleseminarium i Silkeborg 1924, Aarskursus paa Statens Lærerhøjskole i København 1938—39; const. som Forskolelærerinde i True 1. September 1924, fast ansat 1. September 1925, Organist ved Rold Kirke fra 1. November 1936.

Præsterne i Rold-Vebbestrup gennem 200 Aar.

FORMAALET med den Skole, Kristian VI. ønskede oprettet, var ikke i første Række at bibringe Folket almindelig Oplysning. Langt snarere tilsigtede den at give Børnene elementære Begreber om Kristendommens Sandheder, saa der senere kunde aabnes større Muligheder for frugtbringende Paavirkning fra Kirkens Side. Skolen var Kirkens Datter, Kirkens Mænd havde Tilsyn med den, og det var som Regel dem, der viste Skolen størst Interesse.

Sognepræsten indtog derfor ganske naturligt en ledende Stilling i den stedlige Skolestyrelse, og siden Skolekommissionernes Oprettelse i 1814 har det jo saa godt som altid været Præsterne, der har varetaget Hvervet som Formænd i disse. Rækken af Præster gennem de 200 Aar skal derfor heller ikke savnes i Skolens Historie.

Peder Thomasen Karmark (1721—50), f. i Randers 28. November 1687, Søn af Thomas Pedersen Karmark, der 1680 var Forvalter og Ridefoged paa »Ulstrup«, siden er han nævnt som Raadmand i Randers og Ejers af Gaarde i Egnen. P. Karmark blev Student fra Randers 1707, Præst i Rørbæk 1713, i Rold 1721. Her virkede han til sin Død 7. Februar 1750. Hans Ligsten findes endnu paa Rold Kirkegaard.
~ Roldit Søren, datter, f. c. 1695, + 1758

Søren Pedersen Karmark (1750—70), f. i Rold 26. April 1722, Søn af ovennævnte. Student fra Viborg 1747, Kapellan i Rold 1750, ordineret som Sognepræst sammesteds 1751. Wiberg skriver om ham: »Var ikke dygtig og blev 1759 forrykt i Hovedet«. Han døde i Rold 7. December 1770.

4 **Ole Hansen Sadolin** (1771—86), f. i Viborg ^{10.} 18. Juni 1735, Søn af Kapellanen ved Nr. Sogns Kirke i Viborg, senere Sognepræst til Bjørnsholm, Malle og Strandby. O. H. Sadolin blev Student fra Viborg 1753, 1761 res. Kapellan i Viborg Nr. Sogn med Annexet Asmild og Tapdrup, 1771 Sognepræst i Rold-Vebbestrup, 1786 blev han kaldet til Vive-Ove, hvor han døde 20. Juni 1805.

5 **Christopher Ferslew** (1786—1803), f. i Skagen 3. Juni 1748, Søn af Byfoged Hans Ferslew. Student fra Aalborg 1764, Kapellan i Viborg 1781, Sognepræst i Rold 1786, forflyttedes 1803 til Sæby, hvor han døde 7. November 1808.

6 **Christian Jes Almstrup** (1803—17), f. i Roholte paa Sjælland 29. Januar 1773, Faderen var cand. theol. og Sogne-
degn. Student fra Vordingborg 1791, cand. theol. 1795. A. var Hører paa Herlufsholm 1797—1803, kom herfra til Rold og forflyttedes 1817 til Junget-Thorum i Salling, 1829 kaldedes han til Præst ved Frue Kirke i Aalborg, han døde 12. August 1830.

7 **Andreas Kjærulf Hasselager** (1817—26), f. 1783 i Linåa ved Silkeborg, hvor Faderen var Gaardejer. Præst i Rold 1817, 1826 i Sdr. Næraa paa Fyn, hvor han virkede en Snes Aar. Han døde i Odense 17. September 1859.

8 **Peter Andreas Helberg Jürgensen** (1827—37), f. i København 20. Februar 1800, Student fra Roskilde 1824, 1827 kaldet som Sognepræst til Rold-Vebbestrup, hvorfra han 1837 forflyttedes til Sdr. Kirkeby paa Falster, blev her Provst 1841. 1843 blev han Sognepræst i Nr. Vedby og Nr. Alslev, fra 1852 Stiftsprovst for Lolland-Falsters Stift til sin Død 17. Maj 1860. Ridder af Dbg.

9 **Frederik Münter** (1837—41), f. i København 22. Juli 1807, Søn af Professor, senere Biskop Fr. Münter. Student fra Borgerdydskolen 1825, cand. theol. 1833, efter 3 Aars Virksomhed som Adjunkt paa Herlufsholm kaldet som Sognepræst til Rold-Vebbestrup 1837, 1841 Præst i Karrebæksminde paa Sjælland.

✓ **Hans Christian Ebeling** (1841—49), f. i Aarhus 19. Juni 1804, Faderen var Organist. Student 1822, cand. theol. 1828, Kapellan i Bogense 1836, 1841 Præst i Rold. Da han var svagelig, fik han en Kapellan beskikket og tog Bolig i Aalborg, hvor han døde 8. Maj 1849.

~ *Følelse og sprog, døde 1868 på Kronborg +*

✓ **Rasmus Tuxen Worm** (1849—69), f. 15. Januar 1816, Søn af Sognepræst Emil Worm, Ørum-Daugaard. Student fra Horsens Latinskole, cand. theol. 1838, 1839 Adjunkt i Aarhus, hvorfra han kaldedes til Præst i Rold 1849, 1869 forflyttet til Gudum-Fabjerg, hvorfra entlediget 1887, døde i Aarhus 10. November 1889.

~ *1844-1856 i Aarhus m. hustru Frederikke Christensen f. 1/2 - 1831*

Christian Heilmann Rosen (1869—81), f. i Hals 27. Februar 1832, Faderen var Præst. Student fra Nykøbing Falster 1849, cand. theol. 1855 og derefter Lærer ved Opfostringshuset i København, senere i en halv Snes Aar Præst og Seminarielærer paa Grønland, 1869 Præst i Rold, forflyttet 1881 til Faarevejle, Afsked 1904. Han døde 13. Oktober 1914 i Sorø.

~ *27/4 - 1858 Caroline Adlaide Re af hys søster = 6. f. T. ranke boet 14/4 - 1835*

Knud Tobias Vest (1881—89), f. i Flensborg 10. November 1847, Søn af Bødker Vest. Student 1866, cand. theol. 1873, Kapellan i Magleby 1879, Sognepræst i Rold-Vebbestrup 1881, i Kornerup paa Sjælland 1889, forflyttet til Jyllinge-Gundsømagle 1899, Afsked 31. December 1923, døde i Jyllinge 13. Maj 1925.

✓ **Peter Christian Frederik Petræus** (1890—1922), f. 28. Juni 1853 i Stubbekøbing, Søn af By- og Herredsfoged Vesty Martin Petræus, cand. theol. 1876, Huslærer paa Lolland 1877, pers. Kapellan i Lønborg og Egvad 1879, Sognepræst til Vorbasse og Hegnsvig 1882, i Rold 1890, tog Afsked 1922 og døde 20. November 1922 i Hobro, begravet paa Rold Kirkegaard.

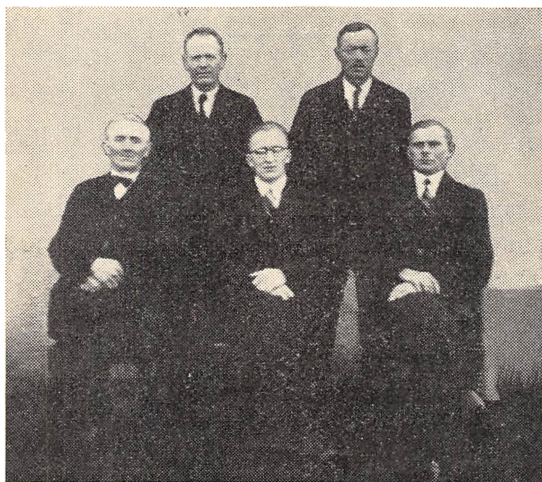
✓ **Hans Peter Karl Hertz** (1922—27), f. 26. Oktober 1874 i Kappel Sogn paa Lolland, Søn af Møller og Landmand Henrik Hertz. Student 1894, cand. theol. 1900, Huslærer

paa Samsø, 1902—04 ord. Medhjælper ved Nazarethkirken i København. Fra 1905 var han i 16 Aar Missionær under D. M. S. i Kina, 1922 Sognepræst i Rold, 1927 i Ugerløse ved Holbæk, død 22. Januar 1938.

26 Carl Jakob Valdemar Rørbeck (1927—34), f. 5. Juni 1899 i Hedegaard Skole, Glæsborg Sogn, Søn af Lærer C. M. Rørbeck, Student Aalborg 1918, cand. theol. 1925.

Sognepræst i Harridslev-Rakkeby ved Hjørring 1925, i Rold-Vebbestrup 1927, i Kundby ved Kalundborg 1934, Provst for Tuse-Merløse Herreder 1938.

7 Richard Povl Andersen Kristiansen (1934—), f. 8. Juli 1904 i Fjellerad, Gunderup Sogn, Søn af Skræddermester N. Kristiansen, Student Aalborg 1926, cand. theol. 1933. Hjælpepræst i Kerteminde 1933, Sognepræst i Rold-Vebbestrup December 1934.

Rold-Vebbestrup Skolekommission 1942.

Siddende fra venstre: Bolsmand Anders R. Nielsen, True, Formand for Skolekommissionen, Sognepræst Povl Kristiansen, Rold, Gaardejer Chr. Christensen, Gandrup. — Staaende fra venstre: Husmand Bernhard Thomsen, Rold, og Arbejdsmand Valdemar Poulsen, Vebbestrup.

Hovedkilderne for nærværende Arbejde.

1. Tiden før 1814: Viborg Bispearkiv (i Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg).

2. 1814—1942: Vebbestrup Sogns Skolekommissions-, Sogneforstanderskabs- og Sogneraadsprotokoller (i Sogneraadets Arkiv i Vebbestrup Skole).

3. Kirkebøger paa Landsarkivet i Viborg og Folketællingslister (de ældste fra 1787) paa Rigsarkivet i København.

4. J. Nørgaard: Præsterne i Rold (i Manuskript til »Rold Sogns Historie«, der opbevares i Rold Præsteembedes Arkiv).

Desuden er benyttet følgende trykte Kilder:

Joakim Larsen: Bidrag til den danske Folkeundervisnings og Folkeskoles Historie 1536—1784 (1916).

Joakim Larsen: Den danske Folkeskoles Historie (1918).

Joakim Larsen: Skolelovene af 1814 (1914).

K. Ottosen: Vor Folkeskoles Oprindelse og Udvikling. 4. Udgave. (1921).

C. B. Friis: Landsbyskolen (Aalborg 1857).

J. Bering: Skole-Calender (1844).

J. Bering: Beskrivelse over Landsbyskolernes Lærerembeder (1859).

»Lærerne og Samfundet« (1913).

»Fra Himmerland og Kjær Herred« (Historisk Samfunds Aarbog for Aalborg Amt).

Enkelte Bind af »Samlinger til jydsk Historie og Topografi«.

Lærerstandens Brandforsikring gennem 50 Aar (1930).

Desuden alm. Haandbøger og Opslagsbøger.

Følgende Privatpersoner har ydet værdifulde Oplysninger: Enkefru *Juliane Hansen*, Hobro, Hr. Lærer *E. Povlsen*, Løvskal, Hr. Lærer *P. Fløe Jensen*, Hvornum, Hr. Lærer *Th. Johansen*, Aarestrup.

Endelig er der til Afsnittet om Lærere og Lærerinder indhentet mange Oplysninger gennem Korrespondance med forskellige, der alle beredvilligt har stillet de ønskede Oplysninger samt Billedmateriale til Raadighed.

Indholdsfortegnelse:

Forord	3
Vebestrup Sogns Skole-Fundats og Indrættelse Anno 1742.....	5
Vebestrup Skoles Oprettelse	10
Anordning af 29. Juli 1814 søges gennemført ved Vebestrup Skole	21
Da den gamle Bygning ved Vebestrup Skole var ny.....	34
Under Sogneforstanderskab og Sogneraad	45
Formænd for Sogneforstanderskaber og Sogneraad 1842—1942	62
Lærerne ved Vebestrup Skole gennem 200 Aar.....	63
Lærerinder ved Doense Forskole	81
Lærerinder ved Gandrup Forskole.....	82
Lærerinder ved True Forskole	84
Præsterne i Rold-Vebestrup gennem 200 Aar.....	86
Kilder	90

Rettelser:

Side 7, Linie 12 f. n.: 2 Sk., læs: 2 Mk.

Side 10, Linie 1 f. o.: Skoleordning, læs: Skoleforordning.

Side 10, Linie 9 f. o.: Skolehus, læs: Skolehuse.

Side 30, Linie 11 f. n.: Erhverv, læs: Hverv.

DIS-Danmark

SLEGTSFORSKERNES BIBLIOTEK